LATVIA
Latvian Newspaper
Nr. 73 (517), Nov. 17, 1951
Publisher: Vilis Janums, (21a) Augustdorf b. Detmold, Lager, Germany; Phone Augustdorf 02.
Editorial and Business Office: (13b) Grafenaschau, Obb., Regierungslager, Germany.
Printer: Weilheimer Druckerei G. m. b H., (13b) Weilheim, Obb., Germany.
Published once weekly. Circulation 7500 Sponsor — International Refugee Organization. — Membership: Association of the Free Press.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 73 (517)
Sestdien, 1951. g. 17. nov.
Iznāk reizi nedēļā sestdienās
Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja Vācijā.
Galv. redaktors: Maksis Cuitlis.
Apgāda un redakcijas adrese: (13b) Grafenaschau, Obb., Regierungslager, Germany.
Anglijas redakcijas vadītājs: V. Skultāns, 3, Prospect Place, Child's Hill, London N. W. 2, England; tālr. HAMpstead 9270.
Austrālijas redakcijas vadītājs: A. Šmits, 18, Linden Avenue, Wendouree, Ballarat, Vic., Australia

LATVJU TAUTAS CEĻŠ UZ VAKAREIROPU

Citu tautu piederīgie mums daudzkārt atgādinājuši, ka esam tauta bez savas vēstures. Aizvēsture, kas miglā tīta, gan runā par latviešu cilšu virsotnēm, atsedz mums ziņāmā spožumā pilskalnus, pauž varonību, norāda uz īpatu sadzīves kārtību un kultūras sasniegumiem, un tomēr latviešu tauta, kurā sakusušas senās cilts, nevar lepoties ne ar svešu zemju iekarojumiem, nedz pārāk ievērojamu lomu Eiropas tautu saimē.

Un tomēr mēs neesam tauta bez savas vēstures. Pat, ja mēs sāktu savas tautas vēstures laika rēķinu tikai ar 19. gadsimtu, tad tomēr tur ir tik daudz ievērojamu sasniegumu un aizraujošu notikumu, kas pacel latviešu tautu cieņas pilnā spožumā un paver jo plaši vārtus uz savu vēsturi.

Šis straujais latviešu tautas attīstības gājiens noved pie tā, ka jau 1904. gadā vakareiropiskā kultūrā augušie latviešu nacionālo centieni paudēji droši pacel prasību par Latvijas zemes autonomiju. Nākamie gadi liek legalizēties dedzīgai cīņai par atbrīvošanos no cara un vācu brunniecības virskundzības. Ar to pašu vēlmi iet cīņās latviešu strēlnieki. Latviešu domnieki Krievijas valsts domē, kas kopš 1906. g. pārstāvējuši latviešu tautas intereses Krievijas tautu saimē, pirms četrdesmitpieciem gadiem parakstīja Viborgas uzsaukumu, lai atklāti paustu savu demokratisko koncepciju, pasvītrojot savu īpato ceļu.

Latviešu tautas ceļš kopš tā brīža, kad tā pirms simts gadiem apzinājās par tautu, gājis vienā vien virzienā — uz Vakareiropu.

1917. un 1918. g. latviešu politiskie centieni ne ar ko neatšķiras no Vakareiropas un visu brīvo pasaules tautu politiskajiem centieniem un ideāliem. Amerikas Savienoto valstu toreizējais prezidents Vudro Vilsons ietvēra šos centienus savās monumentālajās četrpadsmit tezēs. Šo težu virsotnē bija prasība par tautu pašnoteikšanos.

Lai nepārmet mums nevienas svēšas tautas loceklis oportūnismu. Mēs negājām no savu neatkarības ciņu pirmā cēliena kopā ar sabiedrotiem tādēļ, ka latviešu tautas politiskā jutoņa un dzīves griba atrada pilnu apmierinājumu sabiedroto paustajās tautu un cilvēku tiesībās. Latviešu tautas alkas pēc neatkarības bija tādēļ mūsu tautas neapkiusināmās alkas pēc brīvības.

1918. g. 18. novembrī, dibinot Latvijas demokratisko republiku, mēs vērsāmies tiklab pret cara patvaldību un tās diktātoriskajiem politiskā mantojuma saņēmējiem, kā pret provinciālo Baltijas muižnieku oligarchiju. Mūsu neatkarības ķīla bija demokratija.

Latvijas valsts neatkarība devusi latviešu tautas centieniem vispilnīgāko izteiksmi.

Ar 1918. g. 18. novembri sākās latviešu tautas gaišākais vēstures posms.

ĀD. SILDE,
Latviešu centrālās padomes Vācijā prezidija priekšsēdis

Latvijas republikas satversme to izteica savos pirmajos pantos: „Latvija ir neatkarīga demokratiska republika" un „Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai", bet latviešu dzejnieks to izteica citos vārdos, pausdams, — „mēs gribam būt kungi savā dzimtajā zemē, mēs gribam sev paši likumus lemt".

Latvijas neatkarības proklamācijas akts atbrīvoja mūs no gadsimtu ilgas apspiestības, politiskiem un morāliem žņaugiem, atraisot mūsu tautas spēkus un dodot pilnu vaļu tautas radīšanas priekam. Neatkarība, kas mūsu

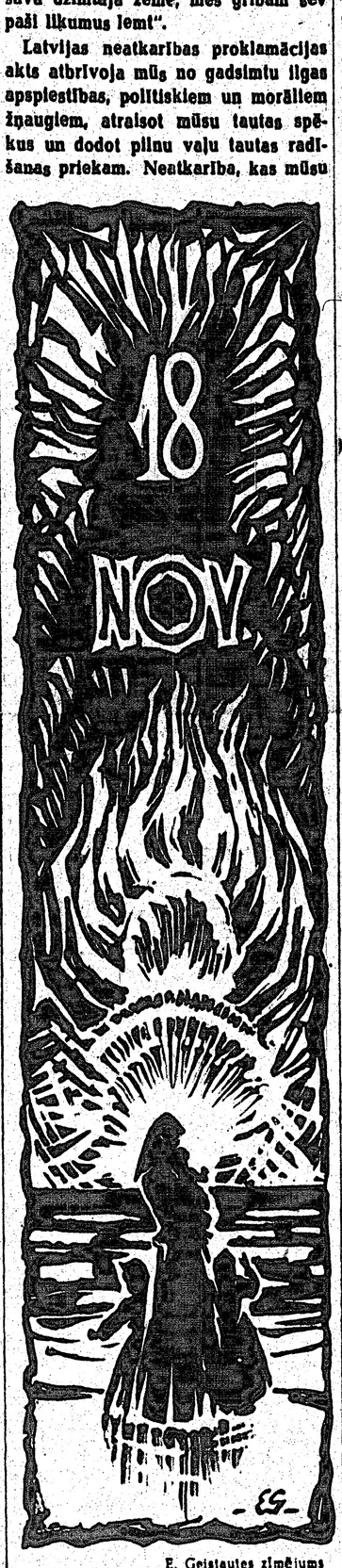

E. Geistautes zīmējums

apziņā ir sinonīms brīvībai, kļuva no šī brīža par latviešu tautas progresa faktoru. Nekas tādēļ nekad un nekur nevar nomākt 1918. g. 18. novembra fundamentālo nozīmi un celsmīgo raksturu latviešu tautas attīstības gājienam. Bet, būdama no šī brīža jauna Eiropas valsts, mēs — atraisījuši savus spēkus un spējas, devām Eiropai bagātīgi to, ko katra brīva un darbīga tauta spēj dot cilvēcei.

Ka tas patiešam tā, to redzam salīdzinājumā, ko deva Latvija un tās māsas Lietuva un Igaunija Eiropai pirms 1940. g. 17. jūnija, un — vai tās vispār ko varējušas vairs Eiropai dot pēc tam. Ar aizlauztiem spārniem mēs mēģinājām vēl dažus gadus pēc tam cīnīties pret austrumu tiranniju, lai paliktu pie Eiropas, bet tanī brīdī, kad Eiropa atteicās no mums, mēs bijām spiesti nolikt savus ieročus.

Mēs to redzam, ka ne Eiropa, nedz brīvā pasaule tādēļ nevar būt laimīga. Mūsu raidītos briesmu signālus pie Baltijas jūras nedzirdēja, bet nu tie, kas mūs briesmu un bojā ejas brīdī pamet, paši ierauti gigantiskās vētrās, kas draud tos pazudināt.

Jau 1918. g. 18. novembrī ar to, ka izšķirīgi nostājāmies pret austrumu despotismu, mēs panācām, ka jau toreiz dzelzs priekškars netika nolaists ne pie Elbas, nedz pie Reinas, bet ka tas sanitārais kordons, ko veidoja Baltijas valstis, pasargāja Eiropas dzīvības nervus. Mēs ar izbrīnu vēl šodien vērojam, cik maz Eiropas valstsviri sapratuši un saprot Somijas, Baltijas valstu un Polijas ārkārtīgi lielo un svarīgo lomu Eiropas aizsardzībai un labvēligai politiskai, saimnieciskai un kultūrālai attīstībai.

Baltijas valstu neatkarības manifestācija, no dažādiem viedokļiem apvērtēta, ir ievērojams notikums Eiropas tautu dzīvē un tās vēsturē.

1918. g. novembra diena nav izdzēšama ne no viena latvieša apziņas. Mēs, kas atrodamies trimdā, apzināmies sevi ne vien kā piederīgus latviešu tautai, bet kā piederīgus Latvijas valstij. Mēs vēl šodien esam tās pilsoņi. Šī pilsoniskā apziņa, kas saistīta ar tiesībām, uzliek savukārt pienākumus. Tiesības, ciktālu tās dibinātas uz cilvēku un kādas tautas neapkiusināmo taisnības dziņu, ir allaž bijušas spēcīgākas par kailu varu un rupjiem varas aktiem. Taisnībai un tiesībām ejot roku rokā, nevar nekas nolīgt vai tikt saēsts no vienaldzības rūsas.

Latvijas valsts eksistence saistīta ar taisnību un tiesībām. Taisnība un tiesības savā nemainīgajā nozīmē nav ar epizodisku raksturu, bet to saknes sniedzas dziļāk. Ikvienam gan jāstāv modram par šo vērtību nostiprināšanu sadzīvē, — kā atsevišķas tautas, tā starptautiskajā sadzīvē.

(Turpinājums 8. lpp.)

IRO rakstīs 1200 lpp. biezu savu vēsturi

MŪSU LĪDZSTRĀDNIEKA A. SKRĒBERA ZIŅOJUMS PAR IRO ĢENERĀLPADOMES 8. SESIJU ŽENĒVĀ

Ģenerālpadomes 8. sesija no 22.—27. oktobrim Ženēvā noritēja jau likvidācijas noskaņā. Pirms tās atklāšanas sanākeme svinīgi atzīmēja miljonā bēgļa čecha Ranecaja izvietošanu. Viņa izraudzīšana ir diezgan laikmetīga tanī ziņā, ka viņš atstājis savu zemi īsi pirms sarkanās „atbrīvotāju" armijas ienākšanas, tātad bēdzis no viena sabiedrotā IRO līdzšinējā izpratnē.

Ģenerāldirektors Kingslejs savā ziņojumā pieminēja, ka IRO pēdējā gadā plaši liberālizējusi tiesīguma (eligibility) pieškiršanas politiku. Tiesības uz IRO aprūpi piešķirtas baltiešu bēgļiem, kas bijuši dažādu vāciešu organizētu un vadītu militāru vienību locekļi, izņemot tādas vienības, kuru galvenais nolūks bijušas „plānveidīgās nežēlības". Visumā tomēr ģenerālpadome noteikusi, ka nevainības pierādīšana turpmāk vairs nav attiecīgās personas pienākums. Arī pārsūdzības padomes prezidents ziņoja, ka, saskaņā ar šo lēmumu, iecietīgāka politika piemērota pret baltiešu leģionu locekļiem, pieņemot, ka šāds dienests nebija brīvprātīgs.

IESNIEGUMS KĀRTĪBAS SARGU BATALJONU LIETĀ

Salīdzinot ģenerāldirektora ziņojumu ar zināmo IRO instrukciju, tomēr konstatējams, ka viņa paskaidrojumi jauno situāciju tēlo krietni gaišākās krāsās, nekā tas izpaužas pašā instrukcijā, pēc kuras arī mūsu kārtības sargu bataljoni pieskaitīti „plānveidīgās nežēlības" vienībām. Šo bataljonu piederīgo pārsūdzības noraidītas vēl nesen, tādēļ, kaut arī tas praktiski maz vairs var dot, principa dēļ tomēr vēlreiz iesniedzu ģenerāldirektoram rakstu, norādot uz šo nesaskaņu ar faktisko stāvokli un joprojām negatīvo pieeju mūsu kārtības sargiem. Minēju arī dažus konkrētus piemērus un lūdzu pirms IRO darbības beigām vēl atjaunot šādu personu tiesīgumu.

Atbildot uz jautājumiem par 73 garā vājiem DP britu joslā, kas nodoti īpašai padomju repatriācijas misijai, ģenerāldirektors paskaidroja, ka tā bijusi ļoti nepatīkama lieta. Normālos apstākļos esot izvēles brīvība, bet šinī gadījumā neviens neuzņēmies tālāko gādību par šiem slimniekiem, kāpēc bijis jāturas pie starptautisko tiesību normām, ka garā vājie nosūtāmi uz to izcelšanās zemēm. Kad es 1949. g. oktobrī, pamatojoties uz LCK sniegtajām ziņām, cēlu iebildumus pret it kā paredzēto garā vājo piespiedu repatriāciju no franču joslas, toreizējais ģenerāldirektora vietnieks Kohens atbildēja, ka nevajagot ticēt baumām, jo runa esot vienīgi par padomju pilsoņiem.

Jautājumā par grūti izvietojamiem izcēlās debates pie ģenerāldirektora atkārtotā ierosinājuma atļaut atlikušos 3 milj. dol. no grūti izvietojamo fonda izlietot vispārējās izvietošanas vajadzībām. Tam pretojās itaļu un franču delegāts, kas prasīja labāk vispirms nodrošināt vecos un slimos, nekā dot iespēju uz IRO rēķina izcelot vēl dažiem tūkstošiem darba spējīgu bēgļu.

KĀ NORITĒS LIKVIDĀCIJA

Ja IRO izdosies saņemt no Vācijas un Austrijas dažas apstrīdētas summas, tad arī pēc IRO operāciju beigām paredzēts nākošā gada janvārī vēl pārvest ap 10.000 bēgļu, kuru papīri būs kārtībā, bet kuru izvietošanai citādi var pietrūkt līdzekļu. Organizācijas likvidēšanai Ženēvā un citur uz 1. janvāri paturēs vēl 175 starptautiskos darbiniekus, kuru skaits līdz 1. martam samazināsies uz 96, bet pēc 1. aprīļa līdz 1. jūnijam likvidā-

(Turpinājums 2. lpp.)

Andrējs Eglītis

Latvija

Tu ticības kalns un cerību iūra,
Tu ciešanu māte, asara sūra.
Tu varoņu pīšļi, asins un elpa.
Tu Dieva un elles caursauta telpa.
Tu gars mums, nedz pelni, liesma,
nedz vārdi,
Tu likteņu tumšu elsas un dārdi.
Tu asiņu dūkstīs dzīvības sākta —
Tu likteņs pats, tu kalējs un lakta!

Ne valodu problēma, bet labas gribas trūkums šķir tautas

PIRMIE IESPAIDI, ATKLĀJOT APVIENOTO NĀCIJU SESIJU PARĪZĒ

Mūsu Parīzes līdzstrādnieka speciālraksts

Skaists skats atveras no UN pagaidu mītnes Šaijo pilī uz lielo baseinu, strūklakām, rudenīgo Parīzi un Eifeļa torni. Torni ir simboli. Ap šo torni tagad pulcējas 60 nāciju, kas runā daudzās valodās un kurām tik grūti saprasties, par spīti spoži atrisinātai valodu problēmai. Valoda vairs nav galvenais, kas šķir tautas, bet gan labās gribas trūkums. Un tā arī jaunais Bābeles tornis, šķiet, joprojām noderēs par sajukuma un naida simbolu, līdzīgi tam, par kuru mums stāsta Bībele.

Jautri plivinās 60 gan lielu, gan mazu nāciju karogi gar lielā baseina abām malām. Karogi gan vēl draudzīgi plīvo viens otram blakus, bet cik ilgi? Miers arī liekas tāda nedroša piecstāvu baraka kā jaunceltā UN pagaidu mītne. Neviens netic mieram un drošībai, jo tepikiem klātā grīda zem mūsu kājām logās...

Pl. 2 jau sāk pulcēties pirmās delegācijas. Ierodas Saudi Arabijas delegāti gleznainos austrumnieku tērpos. Policisti baltos cimdos ieņem vietas pils priekšā. Kopsapulcēm sagatavota lepnā Šaijo pils lielā teātra zāle. Vesels policistu vads izveido spalieri uz sēžu zāles ieeju, lai sagaidītu Francijas valsts prezidentu Oriolu, kurš apsveiks UN kopsapulci. Brīnišķīgs skats, kad visi fontāni sāk darboties un tūkstošiem briljantu, saulē mirdzēdami, krīt uz smaragdzaļo mauru.

Pienāk viena mašīna pēc otras: pulcējas delegāti. Žurnālisti un fotografi ielenc delegātus, kas steidz ieņemt savas vietas zālē. Visa uzmanība pievērsta Idenam un Višinskim, kad tie spiež viens otram roku. Žurnālisti lūdz šo procedūru pat atkārtot.

Lielajā teātra zālē ieklūst tikai delegāti, prese, ielūgtie viesi un publika ar speciālām kartēm. Daudz kārtīb-nieku, kas stingri pārbauda ieejas kartes. Fotografi, kino un televīzijas operātori novietojušies sānu galerijās. Man ierādīta vieta balkonā, no kurienes var labi pārredzēt zāli. Milzīgais balkons pilns preses ļaudīm. Pie katra sēdekļa piestiprināts mazs radio ēparāts ar galvas telefonu. Runas var teikt 5 valodās: angļu, franču, spāņu, ķīniešu un krievu. Pagriežot aparāta kloķi, jūs dzirdat delegāta runu vēlamajā no šīm 5 valodām. Delegātu sēdekļi novietoti parketā, bet prezidijs uz skatuves.

Sagaidot un izvadot Oriolu, kas izsaka labākos novēlējumus, delegāti un publika piecelas kājās. Pēc pagaidu prezidenta uzrunas, seko kopsapulces prezidenta vēlēšanas, viņa uzruna, tad sēdi slēdz. Tagad tikai redz, ka te sanākušas visas rases, visas krāsas. Nenogurstošais Trigve Li jūtās kā jau mājas saimnieks. (UN telpas skaitās eksterritoriālas.) Šeit saskūpstas baltais ar indieti, tur pagājušās asamblejas paziņas no jauna satikušies Parīzē. Dzird visas pasaules valodas.

Ko mēs, latvieši, varam sagaidīt no šīs UN sesijas? Tās darba kārtībā jau tagad ir 58 jautājumi, bet veltīgi meklēsim to vidū Baltijas valstu jautājumu. 30. un 31. punkts runā par bēgļiem un bezpavalstniekiem un var mūs tieši interesēt. Parastās grūtības sākas jau darba kārtību noteicot, un diezin vai piepildīsies ģenerālsekretāra vēlējums pabeigt šo sesiju 26. janvārī. Optimisms Parīzē mums nekā nesola. Jāsaka atklāti, ka UN nav tās spēks, kas dirīģē pasaules politiku.

Bet, kaut arī vēl viens vai otrs 18. novembris mums būtu trimdā jāpavada, mēs tomēr ticam, ka ir viena taisnība, kas arī mūsu jautājumu reiz liks darba kārtībā un to atrisinās.

Parīzē, 6. nov. Erve

LATVIJAS VALSTS SVĒTKUS VISCIENĪGĀK ATZĪMĒSIT,

ziedojot savu Ārtavu Latvijai.

Sogad visi šai akcijā ziedotie līdzekļi ieplūdīs vienīgi Ārējās informācijas fondā cīņai par Latvijas brīvību.

Ārējās informācijas fonds,
(21a) Augustdorf b. Detmold, Lager, Bl. 9.

IEROSINA PĀRDĒVĒT LATVIJAS ATBRĪVOŠANAS KOMITEJU

ZIŅOJUMS PAR LNPL 3 SESIJAS NOBEIGUMU

Pēc sūtņa K. Zariņa runas Latviešu nacionālās padomes Lielbritānijā sesijas ievadījumā, par ko ziņojām jau iepriekšējā Latvijas numurā, prezidija priekšsēdis A. Abakuks ziņoja par prezidija darbību.

Informācijas nozari pēc redaktora A. Podnieka nāves vadījis A. Sprūdžs. Kopā ar igauņiem un lietuviešiem Londonā noorganizēts 14. jūnijā aizvesto piemiņas sarīkojums. Par mūsu problēmām informēta angļu sabiedrība. Daudz informācijas materiālu nosūtīts latviešu organizācijām. Izraudzīti LNPL pārstāvji Centrāleiropas kustības ārējo lietu komisijā. Tādi darbojušies arī Bēgļu padomes koordinācijas padomē, Baltijas padomē, Centrāleiropas bēgļu akcijas komitejā uc., pārstāvot tur latviešu intereses.

Izglītības un kultūras nozare noorganizējusi jaunatnes darbu sacensību. Izstrādāti latviešu skolu darbības noteikumi un mācību programmas un autoru honorāru likmju projekts. Pieņemti Dziesmu dienu organizācijas statūti un līdzekļi pakļauti LNPL revīzijai. Nākamajā vasarā notiks kultūras dienas.

Aprūpes nozare pabalstos 36 gadījumos izsniegusi 148 mārc. un LCK pašpalīdzības fondam Vācijā piešķīrusi 150 mārc., kopā ar citiem palīdzības soļiem izdodot pavisam 353 mārc. Nozare lūgusi sūtni K. Zariņu mēģināt panākt līdzekļu atbrīvošanu no iesaldētajām Latvijas valsts summām Anglijā un ASV. Būtu vajadzīga atpūtas mītne resp. lauku īpašums, kur varētu uzņemt prāvāku skaitu tautiešu, kam nepieciešama aprūpe.

Finanču un saimniecības nozares rīkotā loterija devusi 287 mārc. atlikuma. No tautas kopības maksājumiem caurmērā ieņemts 125 mārc. mēnesī. Kasē uz 1. novembri bija 501 mārc. Darba tiesību un juridiskās palīdzības nozare organizē darba biroju, kas paredz sākt darboties 1. janvārī A. Mežsarga vadībā.

Pēc prezidija ziņojuma pieņemšanas Latvijas atbrīvošanas komitejas Eiropas centra loceklis J. Skujēvics ziņoja par šī orgāna dibināšanos 30. un 31. jūlijā. Izstrādāti LAK EC statūti un nosūtīti visām Eiropas latviešu pārstāvībām atsauksmei. Saņemtas jau 6 atbildes, bet pašas lielākās pārstāvības Vācijā un Zviedrijā savu atsauksmi vēl nav devušas. Sesija pieņēma centra statūtu projektu ar nelieliem grozījumiem, ieteicot LAK EC prezidijam mainīt pašas organizācijas nosaukumu. Par Anglijas latviešu pārstāvjiem tajā LNPL sūta A. Abakuku, R. Osi, T. Savicki, A. Bulli, K. Manguli un K. Alksnīti.

Tālāk sesija pieņēma jauno budžetu 1952. g. ar 2571 mārc. ieņēmumos un izdevumos. Tautas kopības maksājumos paredzēts ieņemt 1800 mārc. Lielākais izdevumu postenis būs aprūpei — 400 mārc. Divu trūkstošo locekļu vietā prezidijā ievēlēja T. Savicki ar 19 un J. Andrupu ar 13 balsīm.

Plašākas debates izcēlās par izceļošanas akciju uz Kanādu. Pēdējā laikā no Kanādas saņemtas ne gluži spožas vēstis. Taču LNPL paliek pie sava agrākā atzinuma, ka katram šai jautājumā jāizšķiras pašam. Būtu publicējami objektīvi ziņojumi un vēstules par dzīves apstākļiem un izredzēm aizokeānā.

Tālāk sesija pieņēma politisku rezolūciju: Trimdas latviešu uzdevuma piepildīšanai — brīvas un neatkarīgas Latvijas atgūšanai — LNPL apsveic mūsu tautiešu līdzdarbošanos tais starptautiskās organizācijās, kas var kalpot šim mērķim. Paturot šo galveno mērķi arvien acu priekšā, visiem un visur jādarbojas tā, lai latvieši saglabātu savus līdzšinējos draugus un vakardienas ienaidniekus pievienotu draugu pulkam. Šai sakarā LNPL ar simpatijām seko arī Eiropas kustības idejai, reizē atzīstot, ka 1) nav vēl iemesla brīvprātīgi atteikties no tiesībām, kas izriet no Latvijas suverēnitātes, un ka 2) latviešu tauta pati tiesīga izlemt jautājumus par savu suverēno tiesību daļēju cedēšanu kādai vēl nākotnē veidojamai apvienotu valstu vadībai.

LNPL prezidija priekšsēdis A. Abakuks kopsapulcei ziņoja par baznīcas konfliktiem, kas radušies ar aizliegumu R. Slokenbergam darboties par mācītāju. Prezidijs saņēmis no abām pusēm rakstus un paziņojis, ka negrib iejaukties baznīcas iekšējās lietās, bet gan vienīgi cieši sadarboties ar baznīcu. Ar balsu vairākumu kopsapulce atzina prezidija rīcību par pareizu un nolēma debates šai jautājumā neturpināt.

Nākamā Latviešu nacionālās padomes Lielbritānijā sesija sanāks februāra sākumā.

—ns

Latvieši nevēlas pārcelties uz Degendorfu

Degendorfā, ts. Bavārijas meža apgabalā, ar Rietumvācijas valdības līdzekļiem ierīkoti divi lieli dzīvojamie bloki, kuros iespējams ērti novietot 48 ģimenes. Vācu iestādes bija paredzējušas jau oktobra beigās pārvietot uz turieni daļu Ingolštates un Landshutas kazarmās dzīvojošo latviešu DP. Kaut gan jauniekārtotie dzīvokļi ir daudz labāki par šo kazarmu telpām, latvieši nevēlas pārcelties uz Degendorfu, aizbildinoties ar augstu īres maksu.

Vācu laikraksts Die Brücke šajā sakarībā raksta: Īres maksa Degendorfas bloku dzīvokļos noteikta DM 1,15 par kv. m. Tā nav zema, bet tā kā visi pārvietošanai izraudzītie ir pabalsta (Fürsorge) saņēmēji, aizbildināšanās nav pamatota, jo īres maksu kārtotu attiecīgās iestādes. Patiesība slēpjas apstāklī, ka Degendorfa atrodas ļoti tuvu austrumu robežai, bet DP vēlas, lai viņus pārvietotu uz Šveices vai Francijas pierobežas apgabaliem. — Tālāk laikraksts ziņo, ka mēģinājums latviešu vietā Degendorfas blokos novietot vācu bēgļus sākumā cietis neveiksmi, bet tagad jau pastāvot izredzes atrisināt šo jautājumu labvēlīgi. No raksta secināms, ka vācu laikraksts saprot latviešu DP vēlēšanos atrasties pēc iespējas tālāk no dzelzs aizkara un tāpēc nenosoda Ingolštates un Landshutas „dumpiniekus".

—rs

Vēstījums Daugavas Vanagiem valsts svētkos

Šodien, Latvijas valsts svētku dienā, Daugavas Vanagi, sasauksimies — mēs visi, ko liktenis spiedis pārkāpt sentēvu slieksni.

Dziļā klusumā atcerēsimies mūsu biedrus, kas kopā ar mums mirka Volchovas purvos, melni, granātdūmu nokvēpuši, skaudri cīnījās Veļikajas upes krastos, drūma izmisuma pilni spīvi aizstāvējās Kurzemes ārēs un brāzmainos triecienos lauzās ārā no Pomerānijas ielenkumiem.

Daudzi, ļoti daudzi no šiem mūsu biedriem vairs nav mūsu vidū, tie palika, nāves elpas skauti, kā mēmi latvju tautas brīvības gribas apliecinātāji. Viņu nepabeigtā cīņa ir jāturpina mums, šī cīņa vēl nav galā un nebeigsies, un, kamēr Latvija smaks zem boļševiku jūga, mēs miera sarunas nevedīsim.

Daudzi no mums ir sarūgtināti, daudzi sāk jau zaudēt ticību. Smagais darbs tos nogurdina, ikdienas rūpes un trūkums nomāc garu.

Daugavas Vanagi, atcerieties netālo pagātni: cik daudzas reizes mēs bijām ielenkti no desmitkārt lielākiem ienaidnieku spēkiem, bet arvien mēs atradām veidu un spēku, lai izlauztos!

Cik daudzas dienas, pat nedēļas mēs bijām bez uztura, un tomēr mēs nespēkā nepagurām, bet izturējām! Cik daudzas reizes mēs veicām pārgājienus naktī, caur purviem, dziļā sniegā un bez ceļa, dažreiz pat trīs dienu pārgājienu garumu vienā diennaktī, un tomēr mēs izturējām, — nesaļimām!

Sekoja gūsts, pazemojumi un sals. No gūsta mēs atgriezāmies noskranduši un izsalkuši, bet savu tautiešu sirsnīgi sveikti un sagaidīti, kā vīri, kas bija cīnījušies un cietuši par savas tautas un tēvu zemes brīvību. Un arī no gūsta mēs atgriezāmies nesalauzti kā organizēta un morāliski stipra Daugavas Vanagu saime.

Pēc iznākšanas no gūsta Daugavas Vanagi attīstīja rosmes un pašaizliedzības pilnu darbu, sniedzot kā morālisku, tā arī materiālu atbalstu tiem mūsu biedriem, kas cīņās bija cietuši vissmagāk.

Daugavas Vanagi, es ticu, ka arī tagad, kad sava iztika jums jānopelna smagā darbā, jūs nesabruksit zem šīs darba slodzes, bet atradīsit vēl laiku un spēku, lai arī pēc ikdienas darba pieliktu savu roku mūsu kopējās cīņas un kopējā darba sekmēšanai.

Mūsu mērķis — cīņa par brīvu un neatkarīgu Latviju. Sekojot šim mērķim, mēs ejam un iesim kopsolī ar visiem latviešiem, kas iet to pašu ceļu.

Daugavas Vanagi, sasauksimies!

V. Janums,
DV Rietumvācijas (centrālās) valdes priekšsēdis

IRO rakstīs vēsturi...

(Turpinājums no 1. lpp.)

cija turpināsies vienīgi Ženēvā ar 75—45 darbiniekiem. Ja izdosies bēgļus pārvest vēl janvārī un februārī, tad likvidācijas termiņš par kādu mēnesi pagarinātos.

Ģenerālpadomes ziņojumā pašreizējai UN kopsapulcei Parīzē atzīmēts, ka uz vietas paliekošo bēgļu stāvokli vislabāk izdevies atrisināt Vācijā, bet bez turpmākas palīdzības izmisumā un bada draudos nonāks 5000 eiropiešu bēgļi Šanhajā. Jau līdz šim gandrīz puse šo cilvēku varēja vilkt dzīvību tikai ar IRO palīdzību. No Vācijā paliekošiem 140.000 IRO bēgļiem 60.000 iekārtojušies apmierinoši, bet pārējiem 80.000, kas gribējuši, bet nav varējuši izceļot, jāmēģinot asimilēties Vācijā. Lielas grūtības ar iekļaušanos vietējā dzīvē būs Austrijā paliekošiem 24.000 bēgļiem un apm. tikpat daudziem Itālijā.

PAŠU BĒGĻU DOMAS PAR IRO

Beidzot darbību, IRO grib izdot ap 1200 lpp. biezu savu vēsturi 2 sējumos. Mums kopīgi ar lietuviešu pārstāvi Garbačiausku informējoties pie attiecīgām amatpersonām, uz mūsu jautājumiem paskaidroja, ka šai vēsturē zināmu vietu varēšot ierādīt arī pašu bēgļu pašdarbības aprakstiem. Paredzēts apskatīt arī bēgļu „sociālo uzvešanos". Lai varētu atspēkot bieži dzirdamos apgalvojumus, ka to vidū īpaši izplatītas noziedzības, ārlaulības bērni, šķiršanās uc., būtu svarīgas statistikas ziņas, kāds bijis šo nodarījumu procents: bēgļu izceļšanās zemēs, bēgļu vidū trimdā, vietējo iedzīvotāju vidū, attiecīgās tautības bēgļu vidū tālākās emigrācijas zemēs un turienes iedzīvotāju vidū.

Grāmatā domāts parādīt arī bēgļu dzīvi pēc izvietošanas un viņu domas par IRO. Organizācijas vēstures komisijas vadītājs L. M. Hekings (Hacking) norādīja par pēdējo jautājumu iesniegt konfidenciālu ziņojumu, bet atbildēju, ka to labprāt darīsim arī bez konfidenciālitātes. Jau tūlīt varu pateikt, ka, pozitīvi novērtējot IRO veikto lielo darbu un izjūtot pateicību pret valstīm, kas devušas nepieciešamos plašos līdzekļus, vispirms nevaram atzīt mūžīgo IRO darbinieku slavināšanu par viņu uzupurēšanos humānitārā laukā, jo vairumam no tiem šis darbs materiālā un stāvokļa ziņā bijis daudz izdevīgāks par viņu pamatnodarbošanos dzimtenē. Mēs neesam apmierināti ar „eligibility" aparātu, darbību un domājam, ka IRO aparātā pārāk maz izmantotas pašu bēgļu zināšanas un spējas. Atsevišķo bēgļu negatīvās atsauksmes, bez šaubām, daļēji būs ietekmējusi gadiem ilgā sēdēšana nometnēs un personīgi piedzīvotās, bieži vien nenovēršamās nejēdzības, bet ceru sniegt objektīvu, ar faktiem pamatotu novērtējumu.

STEIDZAMS AICINĀJUMS ORGANIZĀCIJĀM UN TAUTIEŠIEM

Tāpēc lūdzu mūsu organizācijas un atsevišķus bēgļus piesūtīt man datus par mūsu trimdinieku aktivitāti organizātoriskā, pašpalīdzības, grāmatniecības, avīžniecības, zinātnes, izglītības, garīgās aprūpes, ārstniecības, dažādās mākslas, techniskās, sporta, amatniecības, pārskološanas, filmu, propagandas un citās nozarēs. Svarīgi nav gari apraksti, bet gan īsi dati, kas būs izkaisīti pa visu grāmatu. Uzņēmumi IRO neinteresē, jo tās rīcībā esot tūkstošiem filmu. Tā kā man šis ziņojums jāsakopo un jānodod vēlākais līdz Ziemsvētkiem, tad būšu pateicīgs, ja saņemšu informāciju tuvākās nedēļās. Lūdzu arī raksturīgus materiālus, kas noderētu IRO darbības novērtēšanai no mūsu viedokļa, kā negatīvus, tā pozitīvus piemēru. Mana adrese: 32, av. Blanc, Geneve, Suisse.

Bija paredzēts, ka IRO ģenerālpadomes 8. sesija būs pēdējā, bet beigās nolēma ap gadu mainu sapulcēties vēlreiz.

Arnolds Skrēbers

SEVERĪNS DŪMS

Es meklēju pazudušo dēlu (2)

VISU VECO KUNGU NĀVE

Līdz rītam laika ir daudz, un es nolemju pārnakšņot mazajā, vientuļajā viesnīcīņā pie stacijas. Krogus telpa ir gandrīz tukša — esmu vienīgais viesis. Zaļajā krēslā, kas cauri lapotnei nāk pa logu, redz tikai sirmu, pagalam nevarīgu vīru atzveltnī — ar spilvenu aiz muguras un segu uz ceļiem. Un gluži jaunu meiteni pie letes ar niķeļa un glāžu auksto zibēšanu. Vai dabūjama istaba? Jā, bet ne tūliņ, kungu nav mājās, un atslēga nav pieietama.

Labi, es varu gaidīt. Es atsēžos nomaļus, labi patālu no viņiem abiem, un notveru sevi, ka man patīk skatīties uz jauno meiteni. Viņas rokās ir šuveklis, ļoti balts un spožs, un āra zaļā gaisma jaucas ar refleksiem no drēbes un rotaļājas viņas vaigos un uz pieres. Dažreiz viņa atliec galvu, parādīdama skaistu kaklu, dažreiz pieliecas, lai nokostu diegu, un caur pieri slepus paveras manī: Es gribu zināt, kas notiek viņas sirdī un galvā, kas viņa tāda un no kurienes, — un raugos cieši un ilgi, un meitene kļūst nemierīga. Viņa savelk uzacis un šuj sirdīgi un ātri. Telpā neviena cita nav, mēs visi trīs drusku elpojam, drusku kustinām rokas un galvas un esam kā spoki šai krēslainī zaļajā, pēc alus smaržojošā krogus istabā — tik dziļš ir klusums. Un tajā mans un meitenes dialogs ir netraucēts.

Bet pēkšņi vecais kungs saka skaļi un tā, it kā visu laiku būtu runājis un tagad nobeigtu domu: „Šis ir lielisks kartupeļu apgabals. Ar to esmu nopelnījis tik daudz, ka varēju uzcelt šo krogu. Skatieties! Tas viss ir mans darbs."

Es godbijīgu pamāju galvu.

„Bet nu es vairs nevaru," viņš runā tālāk, un pieklājības dēļ es vairs nedrīkstu skatīties uz meiteni vien. Tas ir slikti, jo taisni tagad man ienāk prātā, ka ir dīvaini gadījumi dzīvē — mīlestība no pirmā acu uzmetiena. Pēkšņs pagrieziens dzīvē. Jaunas izredzes. Negaidīta augšupeja. Aiz visa tā stāv sieviete, kas šā vai tā ir visa sākums un gals.

„Bet nu es vairs nevaru," saka vecais kungs neatlaidīgi. „Mani tikko izoperēja." Nu viņš apklust un skatās manī kā gaidīdams, un no tā man jāsecina, ka tagad vārds man.

„Un kas jums bija par vainu?"

Viņš, gandarīts, tikko manāmi pasmaida. Un tad skaļi un ar uzsvaru saka pāri visai telpai — tik tālu mēs sēžam viens no otra:

„Pūslis! Pūšļa operācija!"

Man ir kaut kas jāatbild, lai sirmo kungu neapvainotu, un es piebilstu: „Cik briesmīgi!"

„Ko jūs teicāt?" viņš pēkšņi ieinteresējas. „Es esmu vecs un lāga nedzirdu."

„Tas ir briesmīgi," cik skaļi spēdams atkārtoju.

Viņš atkal pasmaida un reizes trīs pamāj savu balto galvu. Meitene ir noliekusies pār šuvekli, viņas seja nav redzama. Viņš varētu tagad apklust, vecais saimnieks, šis mēmais dialogs pāri niķeļa alus letei man patika labāk.

Bet nē —: „Sākumā es tikai nevarēju nolaist ūdeni," viņš atkal saka. „Pilēja vien. Bet tad sākās sāpes. Tad operēja. Man bija četri kateteri. Četri, es jums saku!"

Es pamāju. Četri, — tas patiesi ir daudz. No meitenes skaistās galvas redzami tikai divu sarkanu ausu gali.

„Tā ir visu veco kungu nāve," saimnieks, brīdi padomājis, turpina atcerēties. „Manā laikā slimnīcā atradās 38 veci kungi. Un visiem bija pūšļa vaina. Sargiet savu pūsli, es jums saku!" — Uzreiz viņš brīdinādams izslej pirkstu, paceļ galvu un veras manī tik tieši, it kā es būtu viņa dēls. „Bet nu man ir labāk. Tagad es eju laukā tāpat kā jūs — bez katetera un sāpēm. Jūs taču varat, ko? Vai nē?"

Šai brīdī meitene noliek šuvekli, un pēkšņi es viņu vairs neredzu — viņa ir prom.

„Piedodiet, es nesadzirdēju — jūs varat?" saimnieks pieklājīgi pieliec galvu, lai labāk dzirdētu.

„Jā! Un kā vēl!" es pēkšņi un spalgi iesaucos un pielēcu kājās. Es nezinu, ko es būtu darījis — varbūt nometis naudu uz galda un aizgājis. Bet šajā brīdī paveras durvis — kungi ir atgriezušies. Es saņemu atslēgas, es varu doties augšā, savā istabā. Un šajā vietā stāstam būtu jābeidzas, kā to lasītājs un citi rakstītāji pēc sajūtas vien nosaka — ar kādu veiklu piezīmi par mīlestības arabeskām. Bet dzīve raksta labākas lietas nekā žurnālists: uz kāpnēm es sastopu skaisto meiteni. Viņa nāk man līdzi, uzpoš manu gultu, atver logu, ielej svaigu ūdeni lielā emaljētā krūzē.

„Jums ir tik dīvaina izruna," viņa saka.

„Es esmu latvietis," atsaku. Skaidrs, ka viņai tagad nāk smiekli par to pūšļa vainu, un es vēl turklāt izrādos ārzemnieks, viens no tiem, ko te vēl turpina nīst.

Taču viņa pārsteigta sasit plaukstas un lielām, patiesi ļoti skaistām acīm aplūko mani no galvas līdz kājām. Ak, Dievs, es tomēr esmu vesels, man nekāda operācija nav vajadzīga.

„Tā!" viņa novelk. „Un es esmu no Slokas! Lieliski! Mani vecāki atbrauca uz Vāciju 1939. gadā — es toreiz biju maza meitene..."

Mēs smejamies. Mēs atceramies papīra fabriku, Lielupi un jūrmalu. Vai tie nebija skaisti laiki? Un vai negribētos atkal atpakaļ braukt? Jā, un kā vēl! Un mums atkal jāsmejas.

Tad lejā atskan vecā saimnieka balss: „Frīdel! Paņem manus spilvenus!" — un tās ir beigas.

Meitene noklabina lejā pa kāpnēm. Pēc tam neesmu viņu nekad vairs sastapis.

Naktī aiz vaļējā loga kastaņa šūpo zarus un viegli šalc lapās. Tie ir stāsti par Sloku tur, un stāsti par kartupeļu lauku te. Šis ir tas pats vējš, kas šonakt nirbina arī Lielupes ūdeņus. Tos pašus, ko nule vēl skatījis pazudušais dēls.

Rīt agri es celšos un došos viņu meklēt. Viņš droši vien tagad atgriezies un vaļējām acīm klausās tai pašā vējā. Nakts ir gara, bet reiz tomēr pienāk rīts. Droši vien, viņš tā domā.

(Nākošais raksts sekos)

Lielbritānijas ziņas

Dievkalpojumi

Dievkalpojums Londonā, prāv. E. Berg... Holbornas Holy Trinity bazn., Mirušo piem... dienas dievk. ar dievgaldu, 25. nov. pl. 17...

Fernhurstas baznīcā, māc. R. Mužiks, 25. nov. pl. 15,30; pēc tam kopas sapulce.

Ziemeļanglijas - Bradfordas draudze, māc. R. Āboliņš, Bradfordā, Lukas baznīcā, Mirušo piem. dienas dievk. ar dievgaldu, 25. nov. pl. 15. — Kristīta Rasma Irene Keldane.

Austrumanglijas draudze, māc. A. Dzenītis, Korbijā pēc dievkalpojuma 17. nov. pl. 1... valsts svētku akts; piedalās referents K. Lenmanis, Zuikas vīru koris, komponists V. Baštiks un brīvmākl. Celms. — Edwinstowe nometnē, Mirušo piemiņas dienas dievkalp., 25. nov. pl. 12. — Māc. A. Dzenīša adrese, sākot ar š. g. 1. decembri: 20, Wheatley Avenue, Corby, Northants.

Rietumanglijas draudze, māc. R. Mužiks, Vestvelsas ģimeņu nometnē, valsts svētku dievkalp., 17. nov. pl. 18. — Herrisonas slimnīcā pie Dorčesteras — Dorsetā, valsts svētku dievkalp., 18. nov. pl. 15,30.

Katoļu dievkalpojums, prāv. J. Savickis, Korbijā, R. kat. baznīcā, Occupation Str., ... Misa, 25. nov. pl. 12.

Pareizticīgo dievkalpojums, Londonā, Holy Trinity Church, Princ Consort Rd., London SW 7 (no Queens gate), svētbrīdis 18. nov. pl. 13,20.

Citi sarīkojumi

LBL 10 gadu darbības atcere, Londonā, Vestminsteres katedrāles zālē (Viktorijas stacija), 17. nov. pl. 19; koncerts ar G. Trēziņas, M. Zariņas un E. Krūmiņa piedalīšanos.

LBL saviesīgais vakars, Londonas Royal Ho... tel telpās, Woburn Place (Russel Sq. stac.), 18. nov. pl. 18; loterija.

DVF Alsageras nod., valsts svētku atceres akts Alsageras nometnē, dievkalpojums ..., koŗa dziesmas, 18. nov. pl. 11,30.

DVF Wolverhamptonas nod., Wolverhamptonā, Three Crowns telpās, 220, Coleman St., Whitmore Reans, valsts svētku atceres vakars, 17. nov. pl. 18; rakstnieka P. Aigara priekšlasījums un kopējs vakars ar deju.

Līdsas latviešu organizācijas rīko valsts svētku atceres vakaru Blenheim Girls School telpās, 18. nov. pl. 17; referāts, priekšnesumi un tējas galds.

DVF Kumberlandes - Westmorlandes nod., Carlisles kooperatīva kafejnīcas telpās, valsts svētku atceres vakars, 17. novembrī, LNPL locekļa Blankenburga referāts; koncertā piedalās soliste Skaidrīte Bundža; tējas galds; ieeja 3/—.

Koventrijas latviešu organizācijas rīko valsts svētku atceri, Trinity zālē, 17. nov. pl. 17,30; pēc svinīgā akta plkv. R. O... referāts un Koventrijas latv. vīru koŗa un sieviešu dubultkvarteta koncerts. — Restorāna Graven Arms telpās pl. 20 kopējas vakariņas.

DVF Vestvelsas nod., valsts svētku atceres sarīkojumi: hostelī 17. nov. pl. 18 dievkalpojums, bet pēc tā Thorny Pits hostelī zālē M. Zīverta lugas Cenzūra izrāde; tējas galds.

Lesteras latviešu organizācijas rīko valsts svētku atceres aktu, Mazā teātra lielajā zālē (Dower St.), 18. nov. pl. 17; LNPL pr... A. Abakuka uzruna, deklamācijas, apvienoto koŗu un solistu priekšnesumi.

DVF Silsdenes nod., Howden Hall Hostel sarīkojumu zālē, valsts svētku atcere, 17. nov. pl. 16,30; aktā piedalās plkv. A. Skurbe, M. Zīverta lugas Kāds, kuŗa nav izrāde.

18. novembra svinības Bradfordā, Grea... Lane skolā, 17. nov. pl. 18,30; runās LNPL pārst. plkv. K. Strazdiņš; koŗa dziesmas, deklamācijas un mūzikas priekšnesumi.

Rīdzinieks izdaiļo Sidneju

LATVIETIS I. BĒRZIŅŠ VEIDO KARALISKĀ APCIEMOJUMA PIEMIŅAS PARKU — IMIGRANTI RADA JAUNU PILSĒTIŅU TASMĀNIJAS KARTĒ — SAJŪSMĀ PAR AUSTRĀLIJU MEITENE SŪTA PATEICĪBAS VĒSTULI KARALIM

Vēstule Latvijai no Austrālijas

Austrālieši jau tagad aizņemti ar priekšdarbu veikšanu karaliskajam apciemojumam nākamā gada sākumā. Kaut zināms, ka karaļa slimības dēļ brauks tikai princese Elizabete un Edinburgas hercogs, interese šeit tomēr milzīga. Ar gaidāmo karaliskā nama pāretāvju vizīti šoreiz saistās arī kāds latviešu cilvēka panākums.

Šis mūsu tautietis ir I. Bērziņš. Tagad jau labs laiks, kopš viņš „pārstudēšanu" Sidnejas universitātes arhitektūras fakultātē apmainīja pret dārzu architekta vietu Sidnejas pilsētas valdē. Viņš strādā gar atpūtas parku un sporta laukumu projektēšanu. Tas ir darbs, ko I. Bērziņš mūsu dārzu meistara Zeidaka vadībā kādreiz veica jau Rīgas pilsētas valdē. Pēc pāris pirmajiem projektiem viņš negaidīti saņēma uzdevumu izprojektēt architektonisku dārzu veidojumu par piemiņu karaliskajam apciemojumam Austrālijā. Dārzu veido pašā Sidnejas centrā — Haidparkā. I. Bērziņa 9000 märc. dārgo projektu Sidnejas pilsētas valde apstiprināja bez grozījumiem un piešķīra 5000 märc. darbu tūlītējai uzsākšanai. Tagad jau kādu mēnesi zemes racēji, traktoristi un akmeņkaļi strādā pilnā jaudā, jo līdz 1952. g. aprilim parkam jābūt krāšņos ziedos. Veidojums būs Sidnejas smilšakmenī ar stilizētu karalisko emblēmu, ieslēgtu puķu terasēs, kurās izdēstīs ap 35.000 puķu. Centrā paredzēts liels ūdens baseins, izklāts melnā spoguļa stiklā ar attiecīgu skulptūru un strūklaku. Bez projekta I. Bērziņš izgatavoja dārza modeli, kura attēli bija ievietoti arī Sidnejas lielajos laikrakstos Daily Telegraph un The Sydney Morning Herald. Tas radīja lielu interesi par šo darbu, un I. Bērziņš pašreiz strādā pie visa Haidparka pārkārtošanas, kas ietilpst Sidnejas pilsētas pārveidošanas plānā.

I. Bērziņš bija aicināts nolasīt referātu par līdzīgiem veidojumiem Latvijā uc. Eiropas valstīs. „Priecājos, ka esmu saglabājis krāsu filmas ar Rīgas attēliem. Izcilu ievērību izpelnījās Brāļu kapu veidojums Rīgā," saka I. Bērziņš. Sidnejas pilsētas architekta uzdevumā tagad pēc atmiņas viņš cenšas restaurēt Brāļu kapu plānu un var gadīties, ka šo ideju kādā identiskā veidojumā nākotnē redzēsim Austrālijā. Kopā ar diviem austrāliešu architektiem I. Bērziņš pašreiz vāc materiālus arī kādai vērtīgai grāmatai. Šī darba nobeigums gan vēl prasīs ilgu laiku.

*

Tie 177.310 bij. DP, kas IRO izceļošanas procesa ietvaros no 1947. g. 1. jūlija līdz 1951. g. 1. jūlijam iebraukuši Austrālijā — to vidū ap 20.000 latviešu, — ievērojami pārveido austrāliešu dzīvi. Bez tam atbraukuši tūkstošiem angļu, holandiešu uc. tautību imigranti

Daži apmierināti, daži gluži ne tik laimīgi, taču sauli, brīvību un maizi Austrālijā visi atraduši. Pavisam sajūsmināta meitene, kas šajā zemē ieradās 1950. g. janvārī un tagad dzīvo Tasmānijā. Tā ir Marija Velgarte. Viņa nupat nosūtījusi vēstuli Lielbritānijas karalim ar pateicību, ka var dzīvot „tik brīniškīgā zemē, kāda ir Austrālija".

Imigrantu ietekmē Tasmānijas kartē drīz vajadzēs iezīmēt jaunu pilsētiņu. Priekš diviem gadiem Bronte bija ciems ar ne vairāk kā 30 iedzīvotājiem, bet tagad tur mīt ap 1800 cilvēku. Pēkšņi izaugušas mājas un satiksmes līnijas ar pārējiem lielākajiem Tasmānijas centriem. Brontes uzplaukuma pamatā ir plašs hidroelektrisks pasākums, kurā nodarbināti visi šie imigrantu simti.

Tieksme tikt zem sava jumta latviešiem uc. imigrantiem Austrālijā nav nekāda „izlekšana", bet nepieciešamība, jo dzīvokļu krize barga. Par lielu latviešu koloniju, piemēram, izvērtusies Kvīnslendas pavalsts metropoles Brisbanes priekšpilsēta Lindums, kur savās mājās dzīvo daudz latviešu.

Arnolds Smits

Balaratā, novembrī

Jauns IRO misijas šefs

Līdzšinējam IRO misijas šefam Vācijas amerikāņu joslā Filipam Raienam (Ryan) ar 31. oktobri atstājot amatu un dodoties uz ASV, viņa vietā par misijas šefu iecelts līdzšinējais operātīvās daļas šefs Tomass Džemisons (Jamieson). Džemisons dzimis 1911. g. Skotijā, līdz 1938. g. darbojies privātsaimniecībā, kalpojis artilērijā, pēc tam YMCA, UNRRA un IRO, kur vadīja dažādas nodaļas un pag. gadā bija aizsaukts uz Ženēvu par ārējā dienesta direktoru.

Amerikāņu joslā vēl ir 40.000 IRO reģistrētu DP, kam izredzes ar šīs organizācijas palīdzību izceļot. Puse no šī skaita līdz decembra beigām jau būs nogādāta aizjūrā, galvenokārt uz ASV. Vērtē, ka pēc IRO galīgās likvidēšanās Vācijas rietumjoslās paliks 140.000 DP un bēgļu ar IRO statusu, no kuriem ap 40.000 vajadzēs vēl īpašu palīdzību.

IRO darbība Francijā

Sakarā ar IRO darbības laika tuvošanos beigām, mūsu Parīzes līdzstrādnieks apmeklēja IRO galvenā delegāta Francijā vietnieci Tiksjē (M-me Tixier). Ļoti laipnā un kustīgā dāma par IRO uzdevumiem Francijā izteicās:

1948. g. IRO noslēdza līgumu ar Office Nationale d'Immigration par strādnieku-bēgļu ievešanu no Vācijas un Austrijas. IRO bija jānokārto šo cilvēku pārcelšanās jautājums un jāpiešķir pabalsts jaunas dzīves uzsākšanai. Bez tam IRO gādībā nodoti ēpāņu bēgļi un nansenisti. Pavisam IRO mandātā atrodas ap 400.000 bēgļu. IRO tiem visiem sagādāja dažādas nepieciešamās apliecības, sevišķi nacionālās izcelšanās apliecinājumu, bez kura franču prefektūras neizsniedz uzturēšanās atļauju. Kopš 1950. g. 1. jūlija individuālo palīdzības darbu bēgļiem pārņēmusi speciāla organizācija, kas turpinās darbu arī pēc IRO darbības izbeigšanas, jo tai atvēlēti līdzekļi no Francijas valsts budžeta summām, gādājot arī par bēgļu juridisko aizsardzību. Atlikušajos mēnešos IRO pēc iespējas veicina to emigrantu aizbraukšanu, kam jau piešķirtas vīzas uz ASV, Kanadu uc. aizjūras zemēm. 30. novembris ir pēdējais terminš vīzas iegūšanai, lai vēl saņemtu brīvu ceļu.

Svarīga IRO darbības nozare ir ts. Hard core gadījumi, proti, ap 9000 veco ļaužu un slimo bēgļu, kuru likteni cenšamies atvieglināt, iekārtojot veco ļaužu mītnes un sagādājot papildu gultas sanatorijās. Esam radījuši arī pārskološanās centru invalīdiem, lai palīdzētu viņiem iemācīties spējām piemērotu arodu. Tāpat, pateicoties IRO sadarbībai ar franču iestādēm, nokārtota vēža slimnieku ārstēšana. Vispār, slimnieku uzņemšana kādā sanatorijā atkarīga no ts. Jauktās komisijas, kurā ietelp iekšlietu, ārlietu, veselības un darba ministrijas pārstāvji.

Erve

Slēgta starptautiskā bērnu nometne Bad Aiblingā

Oktobra beigās slēgta Bad Aiblingas starptautiskā bērnu nometne, kur 4 pastāvēšanas gados izmitināti un aprūpēti 2300 bēgļu bērnu līdz 18 g. vecumam. Daļa to bija bāreņu, bet daļai vecāki atradās slimnīcās. Oktobrī nometnē vēl bija 168 bērni, to vidū 2 latviešu un 4 lietuviešu. No visa nometnes aprūpēto bērnu skaita 1160 atgriezušies pie savējiem vecākiem vai radiem, 895 izvietoti citās zemēs, 165 repatriēti, bet atlikušos 80 IRO pārvietojusi uz Feldafingas bērnu namu pie Minchenes. Še tos aprūpēs vācu un amerikāņu labdarības organizācijas ar Bavārijas valsts finansiālo atbalstu. Bad Aiblingas nometne nodota amerikāņu militārām iestādēm okupācijas karaspēka vajadzībām.

Glābēji pēdējā brīdī

VĒSTULE LATVIJAI NO INDOĶĪNAS

Patlaban še sācies lietus periods. Eiropietis gan to vairs nesauktu par lietu, jo no debesīm gāžas ūdens masas, kas pārpludina saules izkaltēto zemi metra un vietām pat lielākā augstumā. Laukos dzīve tad pārtrūkst, un ļaudis uzmeklē kalnājus. Šejienes lauku ļaudīm tas arī nenākas grūti, jo viņu mājas un iedzīve ir ļoti primitīva: bambusniedru būda ar zāles jumtu, viens vai daži vērši, pāris

Pārplūdušajos apgabalos satiksme notiek ar pontoniem

sirpju un bambusa vai koku mizu ūdenstrauki. To visu dažās minūtēs uzkrauj vērša mugurā, lai pārvietotos uz drošāku vietu.

Arī uzturā šejieniešī nav izvēlīgi, pārtiekot no rīsa, zivīm un dažādiem dzīvniecīņiem. Ja Eiropas namamātēm nedēļas ēdiena kartes sastādīšanai ir plaša izvēle un iespējas, tad še tā nav: cilvēki ēd vienmēr to pašu. Viņu galvenā tautas maltīte ir vira, ko vāra no rīsa un saulē kaltētām zivīm, aizdarinot ar zivju eļļu. Pēdējo iegūst, zivis žāvējot, un tās smaka raksturīga visām anamītu mītnēm. Un tikai svētdienās viru uzbalo ar žurku, kirzaku vai čūsku gaļu. Žurkas še neķer slazdos, bet makšķerē, par ko ar izbrīnu pārliecinājos, atsegdams kāda makšķernieka lomu.

Arī pilsētās, ko še gan nav daudz, iezemiešu dzīves apstākļi nav apskaužami. Lielākās pilsētas sadalās kvartālos, un kamēr eiropiešu centros baltie kolonisti un bagātie ķīnieši dzīvo greznām pilīm līdzīgās ēkās, anamītu

LATVIEŠU KARAVĪRI INDOĶĪNĀ
No kreisās: M. Vētra (krītis), A. Helds un Spaģis

un ķīniešu kuiļu dzīves veids daudz nestšķiras no laukos redzētā. Pilsētu satiksmē tramvajus un auto sekmīgi konkurē rikšas, kas pārvadā pasažierus par puscenu. Nobraukt vienu kilometru rikšā nav dārgāk kā izdzert pudeli limonādes.

Šai zemē nevienu arī nesteidzas, laudamies Ķīnai raksturīgai miega nībai. Ieejot restorānā un apsēžoties pie galda, tūdaļ piestāsies zēns ar vēdekli, gādājot viesim atsvaidzinājumu, kamēr ar pārējo nesteidzas. Kādā no lepnākajiem lokāliem, kur ēdieniem un dzērieniem pasakainas cenas, jautāju pazīstamam būvfirmas inženierim, vai viņš var atļauties tik lielus izdevumus. — Kāpēc gan nē, — tas atbildēja, pamādams roku uz lielas pusi. — Strādnieki še tikpat kā par brīvu, jāmaksā tikai par būvmateriālu; un to pašu, ko maksājam lielai strādnieku grupai, saņem daži baltie inženieri un ķīniešu darbu pārraugi.

Tādēļ arī nav jābrīnās, ka dažiem Maskavā izskolotiem anamītiem izdevies Indoķīnā radīt karu, kas posta šo zemi un prasa daudz cilvēku upuru. Apstaigājot še kritušo karavīru kapsētas, ne reti lasu arī pa latviešu vārdam. Tā kā partizāni dzelzceļus izpostījuši, un visa piegāde notiek ar mašīnām, tad, pavadot materiālu transportus savā brunotajā auto, apbraukāju diezgan lielus apgabalus, bieži sastapdams arī latviešu leģionārus citās vienībās.

No mūsu vada kritis arī leģionārs M. Vētra, par ko Latvijā jau īsumā bija ziņots. Šī kauja man ilgi paliks atmiņā.

Kādā lietainā rītā mūsu vads saņēma pavēli sagatavoties izbraukšanai, lai konvojētu sektora postenu apgādes transportu. Bija paredzēta arī 3. un 5. arabu postenа apmeklēšana, kuru apgāde līdz šim bieži bija jāsamaksā asinīm. Tādēļ arī transportu bez mums vēl pavadīja otrs bruņumašīnu vads.

Nebijām vēl veikuši ne 10 jūdžu, kad pienāca radio vēsts, ka vienam vadam jāsteidzas palīgā kādam iezemiešu postenim, — to stipri apšaudot, un ilgi tas vairs nespēšot turēties. Tā viens vads atšķīrās no mums, lai dotos palīgā apdraudētajiem, bet mēs turpinājām pasākto ceļu, nenojausdami, ka minētā postena apšaudes nolūks bijis — sadalīt un vājināt transporta aizsardzību.

Nobraucot jūdzes 15, nonācām kāpu rajonā, ko no vienas puses apskalo jūra, bet no otras apņēma nepieejami kalnāji. Par ceļa atstāšanu un apvidus izmantošanu nebija ko domāt. Mūsu sirdis nomāca nelāga nojauta; nebija arī ilgi jāgaida, kad gaisu savilņoja apdullinošs sprādziens, un tur, kur kolonnas priekšgalā brauca vada leitnanta bruņumašīna, nokūpēja dūmi un putekļi.

Tad sākās īstā elle. No katra krūma spindza lodes, un, kaut arī mūsu ieroči neklusēja, drīz vien šķita, ka šī laikam būs mūsu pēdējā kauja: divi mašīnas jau dega, bet pārējām sāka trūkt munīcijas, ko liecināja aizvien retākā mūsējo atbildes uguns. Tam sekoja mānītes, kas palikušas vairs tikai zemapziņā, jo darbojāmies gluži automatiski. Tā jau bija nikne tuvcīņa, kur sprāga rokas granātas, un klaudzēja pistoļu šāvieni...

Bet tad notika brīnums: pa labi un pa kreisi no mūsu kolonnas sāka dimdēt tik pazīstamo 3,7 cm lielgabalu granātu sprādzieni, un mēs sapratām, ka palīgā piesteidzies otrs bruņumašīnu vads. Aina tūdaļ strauji mainījās. Pamanījuši mūsu palīgu tuvošanos, transportmašīnām piekļuvušie ienaidnieki pārtrauca to izlaupīšanu un pānikā metās bēgt, pametot nevien savus ievainotos, bet arī labu tiesu smago ieroču. Un tā mūsu sakāve izvērtās par uzvaru.

Nekad neaizmirsīšu mūsu vada vīru sastapšanos ar necerētajiem glābējiem. Kā bērni tie krita viens otram ap kaklu, izteikdami savu pateicību, kā vien katrs prazdams.

Taču mūsu izglābšanās un uzvarai priekam bija arī savs neizdzēšams rūgtums: pārbaudot vienības sastāvu, izrādījās, ka esam zaudējuši savu leitnantu un 7 citus kritušus karavīrus, kamēr 11 bija ievainoti.

Jā, — tā bija diena, kādas reti piedzīvojam, bet vēl retāk pārdzīvojam.

A. Helds

Indoķīnā, oktobrī.

LATVIEŠI EIROPĀ...

* Oktobrī publicētā IRO statistika par aprūpēto DP skaitu Vācijas amerikāņu joslā aptver vairs tikai 18.294 personas. To vidū ir 1147 latvieši, 633 lietuviešu un 437 igauņi. Lielākās grupas joprojām ir poļi, ukraiņi un žīdi. No pieminētā latviešu skaita 802 dzīvoja Bavārijas nometnēs, ieskaitot Minchenes izceļošanas centru, bet visi pārējie 345 Ludvigsburgas emigrācijas centrā.

* DV Neustates nodaļa atskatījās uz 3 gadu pastāvēšanu. Atceres aktā DV centrālās valdes priekšsēža V. Januma sveicienus nodeva apgabala pārstāvis A. Vanags. Nodaļā patlaban 54 biedri, un tās galvenais darbs ir invalīdu un tbc slimo aprūpēšana

* DVF Londonas nodaļa bija rīkojusi autobusa izbraukumu uz Bičesteras nodaļu. Ceļā ekskursanti apskatīja Oksfordu turienes DV nod. vadītāja Plavnieka pavadībā. Bičesterā, kur agrāko 80 latviešu vietā vairs tikai 30, londoniešus sagaidīja bičesterieši ar nodaļas vadītāju Miervaldi. Viesiem sarīkotajos priekšnesumos deklamēja B. Zariņa un dziedāja A. Obšteins. Priekšnesumiem sekoja kopīgs launags.

* Baznīcas eukumēniskās padomes Parīzes emigrācijas biroja vadītājs Godrass izceļojis uz ASV. Birojs turpinās darbu līdz š. g. beigām. Korespondence sūtāma uz līdzšinējo adresi: Conseil Eucoumenique des Eglises (Bureau d'Emmigration), Paris, 25, rue Blanche, rakstot tikai franču, angļu vai vācu valodā.

* Latviešu kluba Kopenhagenā priekšnieks G. Grīnvalds 24. okt. atskatījās uz 60 mūža gadiem. Jubilārs ir Latvijas atbrīvošanas cīņu laika virsnieks, vēlāk darbojies kuģniecības un saimniecības nozarē. Bijis arī Igaunijas konsuls Liepājā un apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni un Aizsargu nopelnu krustu.

... UN AIZJŪRA

* Amerikas latviešu apvienības valde uztvērusi māc. A. Lūša ierosinājumu un publicējusi aicinājumu — visur, kur tas iespējams, organizētā veidā nodot asinis pretkomūnisma cīnītājiem Korejā.

* Baltimorā (Merilendā) UN sestās gada dienas parādē piedalījās arī latviešu tautas meitas ar nacionālo karogu.

* Čikagas latviešu ev. lut. Cīņas draudzes jaunievēlētā mācītāja A. Rautenšilda introdukcijas dievkalpojums bija pulcinājis daudz dievlūdzēju. Introdukcijas aktu vadīja Misūri sinodes pārstāvis māc. V. Rots, asistējot 9 mācītājiem. Dievkalpojumu kuplināja Ed. Ramats ar Bēthovena ērģeļu solo, vijolnieki Z. Dumpis un L. Krapgelis, kā arī jaukts koris dir. Ed. Ramata vadībā.

* Čikagas latviešu baptistu draudzes 44 g. pastāvēšanas svinībās kā viesis bija ieradies Latviešu baptistu apvienības prezidents un māc. R. Vītols. Svētku dievkalpojumā dziedāja draudzes jaukts un vīru koris dir. M. Mūrnieka vadībā un solistes L. Šterna, A. Baumane un A. Brūvere E. Gusmanes pavadījumā.

* Floridā mirusi Alma Tērauda-De Leona, atstājot mantojumā 4230 dolaru. 1000 dolaru novēlēti mirušās krusttēvam V. Galvenietam un tikpat daudz mātei Lizei Tēraudai, Rīgā.

* Čikagā 75 g. vecumā miris korporācijas Selonia locekļis Ernests Kānelis, kas Latvijas sākuma gados bija ievērojams saimnieciskā darbinieks. Aizgājējs kremēts Monroes kapsētas krematorijā.

* Milvokijas (Viskonsinā) latviešu draudze par mācītāju ievēlējusi J. Meistaru, kas tur pārcelsies no Čikagas.

Radio raidījumi valsts svētkos

Dienvidvācijas (Stutgartes) raidītājs 18. novembrī pl. 12,55 — 13,05 sniegs Latviešu centrālās padomes Vācijā priekšsēža mag. jur. Ā. Sildes runu ar tai sekojošu Latvijas valsts himnu. NWDR raidītāji Hamburgā, Ķelnē un Berlinē 17. nov. starp pl. 18 un 19 savā aktuālitāšu sērijā raidīs Kur tu skriesi, vanadziņ, kam sekos Latvijas valsts svētku apskats vācu valodā. Latviešu centrālās komitejas Vācijā priekšsēža V. Januma uzruna latviešu valodā un mūsu valsts himna.

Valsts svētku gadījumā Ārējās informācijas fonds sagatavojis vācu valodā iespiestu apskatu par Lettische Unabhängigkeitstag 18. November, kas piesūtīts Bonnas un atsevišķo vācu zemju valdībām, kā arī lielākajiem vācu laikrakstiem.

Nujorkas raidītājs WEVD 17. novembrī pl. 16,30--17 noraidīs 18. novembra atcerei veltīto koncertu. To ievadīs uzruna, bet sekojošā koncertā piedalīsies dziedone Elza Žebranska, pianiste Marina Kārkliņa un aktrise Tonija Kalve, kā arī Nujorkas latviešu ev. lut. draudzes koris komponista Bruno Skultes vadībā. Koncertu nobeigs ar A. Jurjāna kantāti Tēvijai.

Austrālijas nacionālā raidītāja ABC Persas raidstacija 6WN 18. novembrī pl. 21,15 pārraidīs LBBF kultūras daļas vadītāja L. Geldāna uzrunu angļu valodā, kam sekos Latvijas valsts himna un latviešu komponistu darbu koncerts L. Sapeles un kora izpildījumā.

Ko dzirdam Latvijā

Ziepes pārtikas rūpniecībā

KĀ GAN VISA NAV...

Sen pazīstams padomju anekdots, kur kolhoznieks saka: „Kā gan visa mums nav, — gaļas nav, sviesta nav, zivju nav utt." Un gluži tā Sovjetskaja Latvija uzskaita veselu virkni pārtikas, rūpniecības uc. ražojumu, kuŗu plāns 3. ceturksnī atkal nav izpildījies, kādēļ attiecīgo preču, protams, trūkst. Šo preču sarakstā lasām šādas lietas: radiātori, slidas, naži un dakšiņas, alvoti un alumīnēti trauki, mēbeles, veļa, kokvilnas, vilnas un pusvilnas audumi, kieģeļi, kalķi, kūdra, lietaskoki, kurināmā malka, drenu caurules, glazēto podiņu un šamota izstrādājumi, milti, putraimi, ēdamā eļļa un tauki, kazeīns, biezpiens, piena cukurs, šprotes eļļā, kilavas uc. konservi, citronskābe, cepumi, saldumi un tā joprojām. Brīvajā Latvijā gan netrūka nekādu preču, kaut arī nepazīnām ne piecgades plāna, ne sociālistiskās sacensības, ne stachanoviešu.

KO DARA VEF UN ZEĶU FABRIKAS

VEFa partijas organizācijas atskaites — vēlēšanu sanāksmē konstatēja, ka septembrī fabrika palaidusi dīkā 8569 darba stundas, kamēr tā paša mēneša beigās virsstundu darbam patērēts 19.340 stundu. Fabrika nav tikusi galā ar 9 mēnešu plānu, jo nav pietiekami apgādāta ar materiāliem, kādēļ cechi strādā neritmiski... Par fabrikas komitejas sekretāru ievēlēts Ceplis, bet ziņojumos uzstājās Jahins, Mosogutovs, Hanins, Kurenevs, Sereda, Jolkins, Sorokins un tamī. „biedri".

Sovjetskaja Latvija sniedz kādas lasītājas vēstuli: Zeķu fabrikas neražo lielo numuru zeķes, kā arī nepareizi apzīmē preci. Fabrikas Kosmos un Aurora ar apbrīnojamu stūrgalvību ietur savu „līniju" — neizgatavot 25. un 27. lieluma garās un 29. lieluma īsās zeķes. Ne reti ar 1. šķiras zīmi pārdod 3. šķiras preci. Daudz dibinātu sūdzību izpelnījušies arī trikotāžu fabrikas Māra ražojumi. Mākslinieču Kazanskas un Iljinas radītie modeļi izceļas ar lielu eleganci, un tos viegli varētu ražot masu produkcijā. Taču direktors Kaljuss un galvenais inženieris Brjuhanovs izrāda nesaprotamu vienaldzību šai lietā. Tā modelētāju darbs aprobežojas tikai ar dažu paraugu izgatavošanu izstādēm vai demonstrēšanai.

DĪVAINA „PĀRTIKA" UN 1. ŠĶIRAS CEPURES

Vissavienības pārtikas rūpniecības uzņēmumu sociālistiskā sacensībā 1. vietu ieguvusi kosmētiskā fabrika Dzintars, iegūstot ceļojošo sarkano karogu un naudas prēmiju. 2. vietā — kurināmā un transporta kombināts, bet 3. — ziepju fabrika Sarkanā ausma. Tai pašā sacensībā prēmiju ieguvusi arī Rīgas cepure, kas ražojusi 84,6 proc. 1. šķiras cepuŗu. (Tās, droši vien, naģenes ar sarkano zvaigzni.)

APŠAUBĀMI SASNIEGUMI

Galv. automobiļu pārvaldes priekšnieks Ušakovs raksta: Šodien autotransports ir viena no lielākām tautsaimniecības nozarēm republikā. Rīgā, Liepājā, Daugavpilī, Jelgavā, Ventspilī un pa republikas ceļiem 93 līnijās kursē vairāki simti autobusu. Ik dienas tie pārvadā 80.000 pasažieru, tī. 2,5 reizes vairāk nekā 1940. g. (Brīvās Latvijas statistika gan rāda, ka jau 1937. g. Latvijas autobusi pārvadājuši 33,9 milj. pasažieru, bet 1939. g. ap 38 milj., kamēr Ušakova uzdotais skaitlis gadā iztaisa ne vairāk par 29,2 milj.)

Poligrafiskās un grāmatu tirdzniecības pārvaldes priekšnieks J. Putniņš savukārt stāsta, ka pēckara gados Latvijā iztaistas grāmatas 70 milj. tirāžā. (Tai pašā laikā ministru padomes priekšsēža vietnieks Ostrovs Rīgas radiofonā minēja tikai 50 milj.) Šo miljonu skaitā, protams, ir Ļeņina darbi, kas 20.000 tirāžā iznākuši jau 4. izdevumā. Tādā pat tirāžā jau iznākuši 13 Staļina darbu sējumi, Marksa Kapitāls utt., nemaz jau nerunājot par „īso kursu", kas viens pats pārsniedzis miljona tirāžu.

3 CŪKAS UZ 100 HEKTARIEM

Ministru padomes priekšsēdis Ozoliņš rakstā par oktobŗa revolūciju un kolhozu zemniekiem lepni pieteic: 1955. g. (tātad vēl netveramā nākotnē!) kolhozos no govs jāizslauc 2500 litru piena, bet sovhozos — 4000 litru. (Tātad Latvijā mainījušās arī govju sugas, šķirojoties kolhozu un sovhozu govīs, pie kam no pēdējām var izslaukt vairāk!) Kolhozos uz katriem 100 ha aramzemes jāizbaro vismaz 3 cūkas. (1935. g. Latvijā uz 100 ha bija 12 cūku!) Jādara viss, lai apmierinātu iedzīvotāju augošās prasības pēc gaļas un taukiem (!), bet rūpniecības prasības pēc izejvielām. Nepieciešams vēl plašāk izvērst sociālistisko sacensību, lai godam izpildītu biedram Staļinam doto solījumu. (Veltīgi gan cerēt uz cūkām un pienu, — vienīgais, kas pieaugs, būs jau tā pieaugušās iedzīvotāju prasības!)

KĀ IZSKATĀS PREILOS

Sovjetskaja Latvija raksta par Preiļiem: Še daudz ko vēl apzīmogojusi agrākā netīrība un nekārtība. Ielās apgāzušies žogi un mēslu kaudzes, un daudzām trūkst nosaukuma plāksnīšu. Ciema tirgū nav ne mazāko labierīcību. Afišas un reklāmas lipina uz mājām un žogiem. Nav izlietoti ietvju kapitālremontam paredzētie līdzekļi. Tāpat ne rublis nav izdots elektriskā tīkla paplašināšanai. Pusei komūnālo namu vajadzīgs kapitālremonts.

Kolhozos aina, šķiet, «nav labāka. Tā kolhoza Sarkanā zvaigzne direktora vietnieks Timofejs Paka stāsta, ka, sagatavojoties ziemai, kolhozā izlabots 250 kv. m jumtu, 200 durvju un iestikloti simtiem logu. Var iedomāties, kā tur izskatījies līdz šim.

KĀRTĪBAS NAV PAT KINOTEĀTRĪ

V. Jarkins Sovjetskaja Latvija raksta: Majoru kinoteātrī Dzintarkrasts nav kārtības. Telpas netīras, ziemu aukstas; parasti rāda vecas filmas, pie kam technisku bojājumu dēļ izrādes bieži pārtrūkst. Ieejas biļetes iznaksta nevīžīgi — pēc tām apmeklētājam grūti atrast savu vietu. Kino direktors ir Tomjanskis. (Bet neba viņš vien tas vainīgais!)

Padomju kaleidoskops

KĀ VIŅI KUĢI LABOJA...

Kādā padomju dokā 1947. g. rudenī ievilka kuģi Franz Mehring, kam gada laikā bija jāiztaisa remonts. Pēc gada gan no darbiem bija paveikti tikai 10 proc., bet toties bija novākti trīs kravas celtņi, navigācijas insrumenti, iekārtas priekšmeti norakstīti zaudējumos, pat klavieres pazudušas. Tad kuģi lika pārvest uz citu doku, no turienes atkal uz citu. Notika bezgalīga sarakstīšanās, apspriedes, rīkojumu došana. Attiecīgais ministrs par kuģa remontēšanu no 1947. g. pavasaŗa līdz pag. ziemai parakstīja 8 dažādas instrukcijas. Darbu paveikšanai noteica šādus terminus: 1948. g. pavasaris, 1950. g. pavasaris, 1951. g pavasaris, 1951. g. vasara, 1951. g. rudens. Bet Franz Mehring stāv kā stāvējis, un to remontē jau apaļus 4 gadus. Pat žurnāls Krokodil šaubās, vai tas kādreiz tiks gatavs.

NEGALS AR PUTEKĻU SŪCĒJU

Kā lasāms Izvestijas š. g. 199. num., Irkutskas — Maskavas līnijas luksa gulamvagonā, kas atrodas ceļā 6 diennaktis, pasažieriem bijis jāgul uz kailiem dēļiem. Pavadone paskaidrojusi, ka matrači gan esot, bet tos nevarot izsniegt bez gultas veļas. Pēdējā savukārt Irkutskas stacijā nav bijusi dabūjama, jo pietrūcis laika veļu izmazgāt, dezinficēt un izdalīt. Vagonā nedarbojies arī radio, ventilātori, ne signālzvani, bet pavadoņi grīdas slaucījuši slotām. Putekļu sūcējs gan bijis kārtībā, bet pavadoņi vēl neesot iemācījušies ar to apieties, tāpēc likuši to mierā. Tā paša iemesla dēļ arī pasažieŗu nodalījumos nav izklātas 12 jaunās grīdsegas: tās jau pirms mēneša bijušas pilnas putekļiem, bet bez putekļu sūcēja tās grūti iztīrāmas.

Pagaisušie miljoni

KĀDAS VĒRTSLIETU KRĀTUVES RAIBĀ VĒSTURE

Oktobŗa revolūcijas laikā, 1917. g. Pēterpils aizdevu kases seifos glabājās daudz miljonu vērtības zelta, dārgakmeņu uc. vērtslietu veidā, kas tur bija ieguldītas gan kā nodrošinājumi par aizdevumiem, gan arī nodotas glabāšanā. Šo bagātību krājumu, kas piepildīja vairākus dzelzceļa vagonus, izdevās paglābt no bolševikiem, un 1920. g., balto armijām ar kaujām atkāpjoties no Krievijas, virspavēlnieks ģen. Vrangels tās nogādāja Jugoslavijas galvaspilsētā Belgradē.

Gan sākumā bija nodoms šo vērtību fondu glabāt cīņai pret bolševismu, tikai niecīgu daļu reālizējot invalidu pabalstiem, bēgļu jaunatnes audzināšanai pretkomūnistiskā garā un tml. Taču karalis Aleksandrs nevēlējās, lai krievu emigrantu aprūpei tērētu viņu pašu paglābtos līdzekļus, un pavēlēja izdevumus segt no Jugoslavijas valsts kases.

Un tomēr — Pēterpils kases fonds pamazām sāka dilt. Neizprotamu apstākļu dēļ noguldītājus uzaicināja pieteikt savas tiesības, lai saņemtu atpakaļ ķīlā vai glabāšanā nodotās vērtības. Gribētāju arī netrūka, lai gan vēlāk izrādījās, ka ap 90 proc. „īpašnieku" bija safabricēti kases pārvaldes ierēdņu sadarbībā ar „augstākās sabiedrības" personām, kas bija devušas viltus liecības par vērtību pieprasītāju radniecību, īpašumtiesībām uc. Noguldījumus atdeva pat tādiem īpašniekiem, kas bija palikuši Pad. savienībā un ar padomju iestāžu piekrišanu savas tiesības cedēja ārpusē esošām personām. Praktiski tas nozīmēja šo vērtību atdošanu Pad. savienībai, jo īstie īpašnieki savas vērtslietas vairs neredzēja. Kad jugoslavu iestādes beidzot pārtrauca šo izlaupīšanas akciju, dārglietu ievērojama daļa jau bija izsaimniekota.

Fonda dilšana turpinājās arī vācu okupācijas laikā, kad to nodeva īpašas iestādes pārziņā, kas bija pilnvarota kārtot krievu emigrantu aprūpes lietas Jugoslavijā. Atlikušās vērtslietas paredzēja pārdot to sociālo institūtu uzturēšanai, kuŗu izdevumus līdz vācu okupācijai sedza Jugoslavijas valdība. Grūti pateikt, kāda daļa līdzekļu patiešām aizgāja grūtdieņu atbalstam, bet Belgrades krievu emigranti zina stāstīt, ka krietna tiesa palikusi to uzņēmīgo cilvēku kabatās, kas kases vadības uzdevumā veikuši dārglietu pārvērtēšanu naudā. Un tā, vāciešiem no Belgrades evakuējoties, Pēterpils aizdevu kases fonds no vairākiem vagoniem jau bija sarucis uz pāris desmit kastēm.

Šīs kastes nu nodeva krievu atbrīvošanas armijas virspavēlniekam ģen. Vlasovam, kad fronte jau tuvojās sabrukumam, un sadilušais fonds gandrīz krita boļševiku rokās. Pēdējā brīdī to izveda no Vīnes, vērtīgākos priekšmetus — dārgakmeņus un zeltu — pret parakstu nododot personai, kas bija atbildīga par fonda saglabāšanu. Taču šis drošības solis bija kļūmīgs, jo tieši šī vērtslietu daļa gāja zudumā nenoskaidrotos apstākļos — it kā uzlidojuma laikā. Tā atlika tikai kastes ar sudrabu, monētām un svētbildēm, kas „atkāpās" krievu karavīru eskortā, ceļojot no vienības uz vienību.

Pēc nacionālsociālistiskās Vācijas sabrukuma un kapitulācijas šīs Pēterpils vērtību atliekas no jauna kļuva par avantūristu iekāres un izlaupīšanas objektu, un tā no daudzmiljonu fonda vairs bija palikušas 20 nelielas kastes, no tām pašām vairākas ar kases grāmatvedības dokumentiem. Bet arī šīs atliekas vēl apsēda dažādi kreditori, interesenti un komisionāri, turpinot vērtību noplicināšanu, līdz beidzot pēc kāda krievu emigrantu pārstāvja priekšlikuma pārpalikumu pārņēma amerikāņu armija, kas to neskartu saglabāja 3 gadi.

Tad kļuva zināms, ka par fonda atlieku atgūšanu sākusi interesēties Pad. savienība. Lai to aizkavētu, krievu emigrantu nacionāli patriotisko aprindu militārie, politiskie un sabiedriskie pārstāvji 1948. g. rudenī nodibināja piecvīru komisiju, kuŗai amerikāņi atdeva rūpīgi saglabātās un aizzīmogotās kastes. Tālāko glabāšanu uzticēja krievu karavīru organizācijas — Sv. Andreja karoga apvienības priekšsēdim ģenerālleitnantam Glāzenapam. 1950. g. fondu pārņēma krievu centrālās pārstāvības padome, kas noļēma vērtības reālizēt. Tagad tas arī paveikts, skaidro atlikumu — 31.911 DM — nododot krievu emigrantu pretkomūnistiskās cīņas fondā.

Tā beigusies Pēterpils aizdevu kases raibā epopēja, un beigušies arī uzbrukumi nelaimīgajām kastēm, kas vairākkārt apdraudētas arī Minchenes pagrabos, reiz pat piedzīvojot bruņotu vīru iebrukumu. Reizē ar to gals būs arī leģendai par „cara dārglietām", kās it kā glabājušās šajā tik ārkārtīgi daudz cietušajā fondā.

Deportētie deportētāji

IGAUŅU KOMŪNISTU VADOŅU UN LĪDZSKRĒJĒJU LIKTENIS

Aleksandrs Kaelas žurnālā Ostprobleme sniedz pāskatu par igauņu vadītāju komūnistu gaitām un viņu varas drīzo norietēšanu, kas tik raksturīga visu padomju varā nonākušo zemju vietējo komūnistu likteniem. Autors Igauniju uzskata šinī ziņā par sevišķi raksturīgu, jo sovjetizēšanas process tur paveikts pilnīgāk nekā Latvijā un Lietuvā, par satelītvalstīm nemaz nerunājot.

Tagad šķiet esam nobeigtas vairāk nekā gadu ilgušās lielās valdības, partijas un citu varasvīru „tīrīšanas", ko ievadīja toreizējais vissavienības kompartijas centrālkomitejas 5. sekretārs un tagadējais padomju apgādes ministrs Ponomarenko. Šo „tīrīšanu" izskaņas bija vērojamas pēdējās augstākās padomes vēlēšanās, tās prezidija un jaunās valdības sastādīšanā, igauņu kompartijas 6. kongresā, kā arī arodbiedrību un komjaunatnes konferencēs, kas visas notika pēdējos mēnešos. Pēc pilnīgām ziņām par rezultātiem tagad redzams, ka minēto organu vadības sastāvs pilnīgi pārmainījies. No pazīstamiem veciem igauņu komūnistiem figurē tikai Arnolds Veimers, kas arī no ministru prezidenta degradēts par augstākās padomes prezidija locekli. Visi pārējie vecie igauņu komūnisti un viņu līdzskrējēji bez pēdām pazuduši, viņu vietā stājoties krieviem vai pilnīgi rusificētiem Pad. savienības igauņiem, kas arī tikai vāji prot igauņu valodu. Augstākajiem funkcionāriem tā arī nav vajadzīga, jo visu kārto krieviski; igauniski jāprot tikai zemākajiem darbiniekiem, kam pastāvīgi jāsaskaŗas ar tautu.

No komūnistu pusē pārgājušiem igauņiem, kas 1940. g. sastādīja pirmo, ts. interimvaldību, šodien vairs neviens pats neatrodas brīvībā. Toreizējais valdības galva un vēlākais valsts prezidents, dzejnieks Dr. Johanness Varess-Barbarus izdarīja pašnāvību. Viņa vietnieks, vēlākais ārlietu ministrs un zinātņu akadēmijas prezidents prof. Hanss Krūss pag. gadā „atmaskots" kā „pilsonisks nacionālists un igauņu tautas niknākais ienaidnieks" un bez pēdām pazudis. Viņu turpina lamāt vēl tagad. Iekšlietu ministrs un vēlākais darba tautas komisārs Maksims Unts (kā arodbiedrību sekretārs viņš savā laikā pēc padomju sūtņa direktīvām organizēja pirmās komūnistiskās manifestācijas Tallinā), tieslietu ministrs adv. Boriss Seps un saimniecības ministrs Johanness Nichtigs-Narma apcietināti jau 1941. g. un pazuduši. Pag. gadā kā „pilsoniski nacionālisti atmaskoti" arī lauksaimniecības un vēlākais tieslietu ministrs A. Joears (Jõeäär), ārlietu ministrs un vēlākais augstākās padomes viceprezidents, skolotājs Nigols Andresens un izglītības ministrs rakstnieks Johanness Sempers, kopā ar prof. Krūsu. Kopš viņus apcietināja MVD, tie bez vēsts pazuduši. Tikai divi toreizējās interimvaldības locekļi dabūja galu ne pie komūnistiem, bet krītot vācu rokās — sociālo lietu ministrs Rūss un ceļu būves ministrs inž. O. Kerms.

Arī no tīri komūnistiskās tautas komisāru padomes, kas pēc diviem mēnešiem stājās interimvaldības vietā, neviens šodien vairs nav amatos un cieņā. Par ts. „jūlija komūnistiem", kas 1940. g. jūlijā iestājās partijā — Varesú-Barbarusu, Krūsu, Andresenu, Joearu un Untu jau minēts. Veselības tautas komisārs Dr. Viktors Hions, kā arī sociālās apdrošināšanas tautas komisārs un vēlākais pārtikas rūpniecības ministrs Lembits Līss (Lüüs) arī „atmaskoti" un deportēti. Tāpat klusu pazuda drošības tautas komisārs Boriss Kums un saimniecības tautas komisārs Heinrichs Alliks, kas neatkarīgās Igaunijas laikā par komūnistiska puča organizēšanu dabūja 10 gadu cietumsodu. Vairāk par 10 gadiem Igaunijas cietumos nosēdēja arī vieglās rūpniecības tautas komisārs un vēlākais ministru prezidents Veimers, lauksaimniecības tautas komisārs Georgs Abelss un valsts plāna komisijas priekšsēdis Oskars Sepers, bet arī viņus degradēja uz neievērojamiem posteņiem. No skatuves klusu bija jāpazūd iekšlietu tautas komisāram A. Murro, kas arī gadiem ilgi bija sēdējis cietumā. Vietējās rūpniecības tautas komisārs, no Krievijas pārnākušais vecais igauņu komūnists Sauers, sarūgtinājumā par rusificēšanas politiku Igaunijā, pārbēga pie vāciešiem. Dabiskā nāvē miruši tikai divi no šiem amatvīriem: pirmās komūnistiskās valdības galvā Johannesu Lauristinu bēgot nosita vācu bumba, bet finanču tautas komisārs Pauls Kērdo nomira ar tuberkulozi.

Arī igauņu kompartijas pirmos vadītājus „aprija revolūcija". Pirmais partijas sekretārs Karls Sere (Sāre) krita vācu rokās un vēlāk kļuva par līdzstrādnieks. Nežēlastību izpelnījās arī viņa pēctecis, no Krievijas repatriētais vecais igauņu komūnists Nikolajs Karotams, kas izrādījās „pret maigu pret pilsoniskiem nacionālistiem". Līdzīgs liktenis piemeklēja repatriantu, augstākās padomes prezidija priekšsēdi Eduardu Pellu (Päll). Nav zināms, kas ar abiem pēdējiem noticis.

Tāds pat liktenis piemeklējis gandrīz visus vecos igauņu komūnistu un viņu pirmos līdzskrējējus, tāpat arī daudzus no Krievijas mājās atvāktus vecus igauņu komūnistus, kam bija 20 un vairāk gadu partijas un politiskas skološanās stažs. Augriežoties dzimtenē, dažs labs no viņiem kļuva „nacionālkomūnists" resp. „nodevējs". Noturējās parasti tikai pilnīgi rusificēti jaunākie gadu gājumi. Drošības komisārs Kums, iekšlietu komisārs Murro un partijas pirmais sekretārs Sere pirms 10 gadiem sastādīja „trojku", kas atbildīga par 1941. g. 13./14. jūnija masu deportācijām, kuŗās aizveda ap 7000 igauņu. Tagad visi trīs paši deportēti. Viņu vietā stājās drošības ministrs, ukrainis Valentins Moskaļenko, kam lielu nopelni Ukrainas zemnieku piespiedu kollektīvizācijā, iekšlietu ministra un sarkanarmijas ģenerālis Johans Loorbaks un partijas pirmais sekretārs Ivans Kebins — pilnīgi rusificēts Padomju savienības igaunis.

Maskavai tagad vairs nevajag pārliecinātu komūnistu, kas 20 vai 30 gadu cīnījušies par savu ideju un tās cīņas laikā bija ieguvuši sava veida mugurkaulu, bet gan bez ierunām paklausīgus pavēļu izpildītājus. Pazīmīgs censonis, kas allaž klanās Padomju slavē krievu tautu, Maskavas varas vīru acīs drīzāk atrod žēlastību nekā pārliecināts komūnists.

Satelītu anekdoti

KĀ FILMĀ

Kāds sarkanarmijas virsnieks ieradās Vīnes rietumu sektora viesnīcā un vēlas pārnakšņot. Viņā viesnīcā brīva vairs tikai viena gulta, — istabā, kur otra gulta izdota kādam amerikāņu virsniekam. Krievs samierinās ar to. Apmēram pēc stundas, vienā kreklā un apakšbiksēs, kliegdams un asiņainu roku, viņš izskrien no viesnīcas uz ielas. Ierodas visu četru okupācijas varu militārās policijas patruļa. Ievainotais stāsta savas tēvijas patruļas pārstāvim, arī virsniekam: „Ierados šajā nolādētajā pilsētā un dabūju viesnīcā gultu ar nolādētu amerikāni. Izģērbāmies. Es, kā jau saprātīgs cilvēks, kurpes ielicu gultā pie sienas. Amerikānis savā izlika gaitenī, tā kā to dara nolādētajās rietumnieku filmās. Bikses pabāza zem gultas maisa. Amerikānis savu iespīlēja dīvainā knaģī un pakāra pie sienas, — atkal kā filmā. Pulkstens pabāzu zem spilvena, bet amerikānis savu, turpretim, atkal kā filmā, ielika uz nakts galdiņa. Likāmies gulēt. Kad domāju, ka amerikānis jau aizmidzis, piecēlos un, kā jau saprātīgs cilvēks, ņēmu šā pulksteni, bet [illegible] velns grāba pistoli un sašāva manu roku, — kā filmā. Vai nav nolādēta netaisnība, biedri major?" — „Taisnība, biedri kapteiņi!"

BENNO SŪTA SVEICIENUS

Veikala ceļojumā dodas bulgārs Benno. Pēc nedēļas viņa draugi saņem apsveikuma kartīti no Budapeštas: „Daudz sirsnīgu sveicienu no brīvās Ungārijas sūta Jums Jūsu Benno." Pēc divām nedēļām klāt otra kartīte: „Daudz sirsnīgu sveicienu no brīvās Čechoslovakijas sūta Jums Jūsu Benno." Trešo apsveikumu, pēc trim nedēļām, Benno draugi saņem no Varšavas: „Daudz sirsnīgu sveicienu no brīvās Polijas sūta Jums Jūsu Benno." Tad ilgāku laiku Benno draugi nekādu vēsti, līdz beidzot tā pienāk no — Anglijas. Tā skan: „Daudz, daudz sirsnīgu sveicienu no Londonas sūta Jums Jūsu brīvais Benno."

Saprāta robeža

Stāsta, ka Manheimā pēc pirmā pasaules kara dzīvojis suns, kas pratis rakstīt, un Elberfeldā zirgs, kas bez pūlēm spējis no pieczīmju skaitļiem aplēst kuba saknes. Tā kā tos nodarbināja cirkū un ne augstskolā, liekas, ka cilvēks ir sevišķi ieinteresēts sava garīgā pārsvara paturēšanā...

Nav noliedzams, ka mācīšanās spēja piemīt daudziem zemākiem dzīvniekiem. Tā sarežģītā sprostā ievietots kaķis, izsalkuma un brīvības dzīts dzīts, ātri vien iemanās no tā izkļūt. Katrā nākošā mēģinājumā nenoderīgās kustības samazinās, līdz beidzot tiek izdarītas tikai tās, kas nepieciešamas, lai atbrīvotos no sprosta. Bet saprāta būtība ir daudz dziļāka. Tā ietver sevī ne tikai mērķtiecīgu izturēšanos zināmā momentā, bet arī jēdzienisku domāšanu. No visām dzīvām būtēm šī spēja piemīt vienīgi cilvēkam. Tam vairāki iemesli. Viens no domāšanas procesa izveidošanās priekšnoteikumiem bija daudzšūnu organiskā vienība. Tas izslēdza viensūnu formām iespēju iegūt šo īpašību. Ārpus saprāta zemākās robežas atrodas arī speciālizētās dzīvnieku grupas bez asins vadu sistēmas (plakanie tārpi), iekšējie parazīti (lenteņi), dzīvnieki ar ts. radiālo simetriju un bezgalvji (jūras zvaigznes, jūras ežī uc.).

Domāšana izveidojusies pakāpeniski bioloģiskā procesa ceļā. Tāpēc nav grūti izsekot faktoriem, kas šo progresu sekmēja. Augstāk pieminētām dzīvības formām trūkst dabīgu sakaru ar avotu, no kura citos dzīvības veidos pamazām ieplūda apziņas gaisma, jo viņu pārāk vienpusīgā attīstība noveda tos strupceļā: viņi nespēja pildīt noteikumus par piemērošanos sauszemes dzīvei. Jaunais dzīves veids, kuru ietekmēja gaiss un zemes pievilkšanas spēks, no organismiem prasīja jaunas bioloģiskas ierīces, kā locekļus, jušanas organus un apvalkus.

Visātrāk un pilnīgāk šiem dzīves apstākļiem piemērojas insekti un viņu radinieki (skarpji, zirnekļi). Kermeniskā speciālizācija arī tiem bija liktenīga, jo viņu tālākās attīstības iespējas izsmeltas. Galvenais šķēršlis viņu turpmākai attīstībai ir elpošanas mechanisms. Gāzu apmaiņai organismā tiem kalpo mikroskopisku caurulīšu jeb ts. tracheju sistēma. Tā noderīga sīkiem dzīvniekiem, bet nav vairs piemērota organismiem, kas sasnieguši mājas peles lielumu.

Šis apstāklis atsaucās uz nervu sistēmas tālāko izveidošanos: ierobežotais kermeņa lielums nav ļāvis iegūt nepieciešamo nervu šūnu minimu, lai iedegtos saprāta liesma. No šī strupceļa paglābās dzīvnieki, kuriem elpošanas resp. gāzu apmaiņas funkcijas pildīja sarežģīts plaušu mechanisms un komplicēts asins vadu tīkls. Tādi bija sauszemes mugurkaulaiņi. Jaunas grūtības radīja nepieciešamība regulēt ķermeņa temperātūru, jo bez tās organisma funkcijas nevarēja stabilizēt, un, savukārt, bez šādas stabilizācijas augstākie garīgie procesi nebūtu spējuši kārtīgi risināties. Šo piemērošanos sekmīgi veica putni un zīdītāju dzīvnieki.

Vērojot dzīvības upi, kā tā kopš neaptveramiem laikiem dzīļa un plaša plūst pretī nezināmam liktenim, liekas, ka vētras dzīti viļņi bieži maina savu virzienu, lai triektos pret krasta klintīm, skalotos ap tām un beidzot izzustu pavisam. Tā arī putni tika atšķirti no dzīvības evolūcionārās straumes vidus un pieskaloti krastam. Arī šī dzīvības forma no tālākas attīstības izslēgta tāpēc, ka viņu priekšķājas speciālizētas atbilstoši lidošanas prasībām. Zināms saprāts putniem nav noliedzams. Pūce reiz bija gudrības simbols, un kraukļa izturēšanās dažreiz liek domāt, ka tam ir jaunprātīga humora izjūta. Kas attiecas uz zīdītājiem, tad arī daudzas viņu sugas izslēdza sevi no tālāka progresa ar vienpusīgu evolūciju, pārvēršot locekļus un žokļus speciālos un reizē ar to tikai šauriem uzdevumiem noderīgos instrumentos. Vēl izšķirošāka nozīme bija tam, ka viņi pievērsās ošai, kas nespēj aizstāt zināšanas, ko dod redze. (Tikai vienkāršības labad izvēlēts šis nezinātniskais izteiksmes veids: būtu liela kļūda pieminētās kermeniskās pārmaiņas saistīt ar pašu šo dzīvnieku vēlēšanos pēc tām.)

Saprāta attīstībai ļoti svarīgas bija arī bioloģiskās pārmaiņas zīdītāju dzīvnieku iekšējos organos, kas viņu mazuļiem atļāva ierasties pasaulē nobriedušākiem. Bet ne tikai tas. Eliota Smita pētījumi pierādīja, ka tikai kokos dzīvojošiem zīdītājiem priekšķājas spēja pārvērsties īstās rokās un redze ņemt pārsvaru par ošu. Redze un ricība rokām, augstāku smadzeņu centru vadīta un kontrolēta, izraisīja jaunas zināšanas par lietām un jaunas nodarbes iespējas. Šie cilvēku dzimuma tālākie radinieki dzīvoja baros, kas sekmēja valodas izkopšanos. Un valoda ir jēdzieniskās domāšanas pamats. Tālākais solis garīgā attīstībā sperts, kad kokos dzīvojošie primati tos pameta, lai dzīves gaitas sāktu virs zemes. Jaunais dzīves veids atbrīvoja rokas viņu īstajam uzdevumam — kļūt par darba rīkiem. Lielākas pieredzes uzkrāšanu un tās pārnešanu no paaudzes uz paaudzi sekmēja ģimenes dzīves izkopšanās un cilvēku dzimumam raksturīgie garie bērnības un jaunības periodi. Nu sākās straujš saprāta veidošanās posms, kas ļoti īsā laikā nostādīja cilvēku attīstības zinā visu dzīvo būšu virsotnē. Nav paredzams, kur novedīs cilvēci šis process. Apmierināsimies tāpēc ar konstatējumu, ka gandrīz ik dienas saprāts cilvēkiem dod jaunus līdzekļus dzīves apstākļu uzlabošanai un universa labākai izpratnei. Taču atzīsim arī, ka saprāts cilvēku dzīvi sarežģījis, atsedzis dvēseliskio joslu ciešanām, kādas citām būtēm ir gluži svešas, un ar atraisīto atomu enerģiju radījis apstākļus, kādos viegli var izirt mūsu planētas vārais dzīvības audums.

Saprātam, kā tas izpaužas cilvēkos, kopš viņš sācis savas savdabīgās un vienreizīgās dzīves gaitas, piemīt milzīga vispusība. Kultūras veidojumi — zinātne, māksla, reliģija, arodi, sadzīves normas un tradicijas — izauguši no nedaudziem aizmetņiem pirmcilvēka apziņā 100.000—200.000 gadu laikā. Iespējams, ka saprātā slēpjas arī citas, mums tagad vēl nezināmas spējas, kas uzplauks, tiklīdz pēc tām radīsies vajadzība. Dažu individu pārsteidzošās spējas galvenokārt domu pārraidē, kā arī citi psīchiski fainomeni norāda uz šādām latentām saprāta īpašībām.

Cilvēks ir jau pieradis lūkoties uz dzīvniekiem no tiem augstumiem, kādos viņu uznesis straujais garīgās attīstības vilnis. Šī plaisa liekas dabiska un saprotama. Bet ir vēl kāda cita plaisa, tikpat dziļa un bezdibeņīga kā tā, kas atšķir galvenās grupas dzīvnieku valstī un kurai bieži jāpateicas par smagajām katastrofām, kādas pārdzīvo cilvēce. Tā ir aiza, ko, par spīti kopīgām bioloģiskām un genetiskām īpašībām, rada atšķirības izglītības, profesijas un personīgās veiksmes plāksnē. Nemaz nerunājot par atšķirībām starp, sacīsim, Austrālijas iezemieti un Mocartu, kas dabā atbilst starpībai starp ģiemezi un lakstīgalu, speciālizācija rada garīgas plaisas arī pašas inteliģences vidū. Garīgā atšķirība starp ģeniālu karavadoni un priesteri, starp matēmatiķi un dzejnieku ir tikpat dziļa kā dzīvnieku pasaulē starp insektu un mugurkaulaini. Ar šo salīdzinājumu, protams, nav domāts, vienus garīgā darba pārstāvjus izcelt vai otrus noniecināt, bet vienīgi norādīt, cik strauja ir saprāta evolūcija pat atsevišķas personas mūžā un cik daudzos un dažādos virzienos šī evolūcija izzarojas. Šīs milzīgās individuālās variācijas garīgā plāksnē bieži noved pie pārpratumiem, bet arī rada vajadzīgo augligo darba dalīšanu cilvēku sabiedrībā.

Nav iespējams pat aptuveni nojaust saprāta galējo robežu. Tās virzienā gan traucas cilvēka garīgā attīstība, bet tas ir briesmu pilns un bīstams ceļš. Speciālizācija garīgā plāksnē var cilvēku novest tādā pašā strupceļā, kādā nokļuvušas citas dzīvības formas, kas ķermeniski pielaikojās zināmiem šauriem uzdevumiem. Bet kas zina, kur slēpjas tā klints, kam reiz pieskalosies vilnis, kas dzīvības upē saucas — cilvēks?

A-p-s

VALENTĪNS PELĒCIS

PĀRI JŪRAI

(NO VECA KARA KALPA PASAKĀM)

Ak, kur tas laiks jau, kad skolotāja Laiviņa mani tirdīja par Kristapu Kolumbu! Toreiz Atlantijas okeans man nelikās neko lielāks par ezeru Grundu purvā, kas, kroplu priedīšu apjozts, zvilnēja dzērveņu sūneklī un kurā Baltais Rencis bija izūdojis līdaku ar tik lielām ačīm kā apakštasītēm.

Vēlāk, ieraudzījis Rīgas jūras līkumu, gan apjēdzu, cik nabags un vientuļš ir zilais apvārsnis, kam nav neviena egļu roba, un kāda neganta pamestības jušana svilst katrā mākonī, ko vējš, saulei rietot, aizmirst virs ūdeņiem. Šo ugunu nemieru dažreiz sajutu arī, atsēdies savā tīrumā uz rudās akmens muguras, kaut jūra atradās aiz trejdeviņiem siliem un gāršām. Tie bija papardes zieda gadi, kad sirds dzenā pati savas atbaisis!

Nu es to okeana ūdeņu negalu esmu vaigu vaigā skatījis. Viņa krāsa man nepatika! Apmākušās dienās tā bija netīri melnīksnēja, itin kā katlā, kur pēc dziju krāsošanas palikusi susla. Bet saulainās — tumšzila Pelikāntinte, trūka vienīgi reklāmas. Vienmuļš, smags un bārs! Ne saules spīdēšana, ne baltās putu ļeckas nespēja atvieglot tā bezdibenīgo grūtumu. Pat kuģa pamestā vaga tūlīn aizvēlās ar stulbi piesmagušām viļņu velenām, un deviņas dienas tikpat apstulbušas vēlās manas domas. Nebija kur likt acis! Gana izmēģinājos starp tām tūkstoš dzīvībām, kas savu veco vietu savas nevarības pēc apnikuši, nošķirt kādas, ap kuru vaibstiem vai kustībām varētu darboties, kā ap krustvārdu mīklu, bet tas neizdevās, jo mēs spējam šais ūdeņos tikai braukt ar dzelzs lādi un ne staigāt paši savām kājām. Bet tad kādu rītu, kad kuģis nezināmas vajadzības dēļ pēkšņi apstājās un es pāri reliņiem lūkojos pietulzušajās viļņu mugurās, no dziļumiem iznira pinkains vecis, izslaucīja bārdai gliemežus un jūras zāles un skarbi zilām ačīm lūkojās manī.

„He, puis', tēvs no Alūksnes kapiem liek tevi sveicināt!"

„Paldies. Bet kas tu tāds?"

„Tava paša celma. Tikai pāris simt gadu pirms — un, kā redzi, nogāju dibenā."

„Kādēļ kāpi nedrošā kuģī?"

„Sirds bija drošs."

„Dod man savu sirdi, es vēl neesmu nogājis dibenā!"

„Sirds nav cepure, puis', bet neaizmirsti mirušos. Mūsu pulks ir lielāks nekā jūsējais, un jūsu sirdis spēj dzīvot un izturēt tikai caur mums."

Kuģa mašīnas atkal sāka dūkt, jūrā paškīrās vaga, un bārdainais vecis, iesviedis man acīs rūgtas šļakatas, pazuda dzelmē.

Balsienu mīkla

Uzdevis J. Kiploks

A — ā — ā — bols — dam — e — e — el — ga — i — iz — ī — ka — ka — kars — ki — ku — le — ma — mi — mi — mīns — na — ne — ne — nāss — nis — ņi — o — ra — rī — riek — sa — slā — sti — šas — te — te — te — ti — vī — zer — zi — zī — zol.

No augšējiem 46 balsieniem jāsastāda vārdi ar zemāk minētajām nozīmēm. Pareiza atrisinājuma vārdu pirmie un trešie burti, no augšas uz eju lasot, veido divi rindas pazīstamā tautas dziesmā.

1. Pagānu dievi; 2. Kārta; 3. Dzēriens; 4. Plāns audums; 5. Atradumi zemē; 6. Celiņš; 7. Grieķu teikas varonis; 8. Sievietes vārds; 9. Dienvidauglis; 10. Apavi; 11. Vairogdzīvnieks; 12. Lielpilsēta Latvijā; 13. Koka augļi; 14. Sievietes vārds; 15. Latvijā retī sastopama koka „jaunulis"; 16. Mājputns bērnu valodā; 17. Augļi, kas aug ūdenī.

Iepriekšējās balsienu mīklas atrisinājums

Līmeniski: 1. La—pa; 3. Se—sa—va; 5. Pe—ru; 7. Ka—pi—tā—li; 8. Ka—mē—li—ja; 9. Ja—pu—ra; 11. Me—si—ja; 13. Kār—ni—ņi; 15. Mai—ga; 16. Ķem—me; 17. No—sa—ka; 20. Na—dī—ne; 22. Sa—ka—ri; 24. A—si—ri—ja; 25. Te—ci—nā—ja; 27. Ri—ba; 28. Nā—se—nis; 29. Ti—ka. — Stateniski: 1. La—ka; 2. Pa—pi—ro—si; 3. Sē—li—ja; 4. Va—ka—rā; 5. Pe—li—kā—ni; 6. Rū—ja; 10. Pu—ķe; 11. Me—ri—no; 12. Ja—mai—ka; 13. Kar—me—na; 14. Ni—po—ne; 18. Sa—cen—el—ba; 19. Mal—ka; 21. Di—bi—nā—ti; 22. Sa—ja—na; 23. Ri—te—nis; 24. A—rī; 26. Ja—ka.

GRĀMATNIECĪBA

Redakcijai piesūtīta Latvju Enciklopēdijas 11. burtnīca, kas ievada šīs enciklopēdijas otro sējumu. Red. A. Švābe, apgāda Tris Zvaigznes Stokholmā izdevums.

Satirikon Nr. 4, sabiedriski politisks žurnāls satīrai un humoram krievu valodā, galvenā redaktora F. Tarasova vadībā. Iznāk Vācijā, Frankfurtē.

K. AUGSTKALNS

CILVĒCES TRAĢĒDIJA

I

Visu cilvēci šodien māc neziņa par nākotni kā vēl nekad. Brīvībā dzīvojošās tautas un cilvēki vaicā: Vai izdosies saglabāt mieru un līdzsinējo dzīvi brīvībā un labklājībā? Vai izcelsies trešais pasaules karš, kas prasīs daudz materiālo un asiņu upuru? Kas notiks ar tautām un cilvēci pēc šī kara? Bet tautas un cilvēki aiz dzelzs priekškara drebošām sirdīm klusībā vaicā: Vai izcelsies trešais pasaules karš un kad? Vai šis karš spēs nest manai tautai un man ilgi gaidīto brīvību? Vai spēsu šo brīdi sagaidīt, lai reiz varētu dzīvot cilvēcīgu dzīvi?

Kāpēc visai cilvēcei šodien jāmokās šādā neziņā un šaubās? Tas ir otrā pasaules kara rezultāts. Lielbritānijas, bet jo sevišķi ASV mērķis otrā pasaules karā bija — Vācijas sakāve un nacionālsociālisma iznīcināšana (Ruzvelta jun. atmiņas par Teheranas konferenci) bez skaidra vai, pareizāk sakot, bez jebkāda priekšstata par to, kādai vajadzētu būt pasaules politiskai struktūrai pēc šī kara. Nav rupjākas kļūdas kā karot tikai kara iznīcināšanas resp. paša kara dēļ. Ikkatrai karojošai pusei, ja tā grib gūt uzvaru un baudīt uzvaras auglus, jābūt skaidram un cilvēces garīgai attīstībai atbilstošam konstruktīvam mērķim. Kremlim savs mērķis bija skaidrs; tas sprausts jau kopš komūnisma pastāvēšanas un tāds tas ir vēl šodien — visas pasaules paklaušana komūnisma diktātūrai. Sekojot šim mērķim, Pad. savienība centās sev paklaut pēc iespējas vairāk tautu. Apzināti vai neapzināti, trūkstot konstruktīvam mērķim, rietumu sabiedroto pusē neviens nekavēja Maskavu tās nolūku realizēšanā. Rezultāts — pirms otrā pasaules kara komūnistu diktātūrai bija paklauti ap 180 milj. cilvēku, bet tagad ap 750 milj., turklāt Pad. savienības rīcībā nonākusi Vācijas austrumu josla, Čechoslovakijas, Polijas un Mandžurijas rūpniecība, Rumānijas, Austrijas un Polijas nafta utt.

Izmantojot ārkārtīgo saimniecisko un militāro spēku pieaugumu, Pad. savienība izlieto visus līdzeklus, lai pātrinātu sava mērķa īstenošanu: demokratijas iznīcināšanu un cilvēces paklaušanu savai diktātūrai. Lūk, kas šodien novedis visu pasauli neziņā par rītdienu; lūk, kas nelauj veidoties normālai politiskai un saimnieciskai dzīvei.

Vai radušos saspīlējumu iespējams novērst bez kara? — Visskaidrāko atbildi še dod vēsture un pieredze. Pirms otrā pasaules kara rietumu sabiedrotie, lai izvairītos no bruņota konflikta, atļāva Vācijai pievienot Austriju un iznīcināt Čechoslovakiju; bet tam nebija nekādas nozīmes. Veltīga būtu bijusi arī Polijas upurēšanās bez cīņas. Nacionālsociālisms bija spraudis mērķi — iegūt telpu un kalpināt citas tautas Lielvācijas labā — un centās šo mērķi īstenot, pakāpeniski paplašinot savas ietekmes robežas. Arī komūnisms sava mērķa sasniegšanu īsteno pakāpeniski. Nav tāda līguma, ko Pad. savienība būtu ievērojusi, ja tas traucē mērķa īstenošanu; vienīgi pretspēks to spiež uz laiku samierināties ar šādu līgumu ierobežojumiem. Visskaidrāk to parāda Baltijas valstu iznīcināšana, laužot veselu virkni līgumu, un Polijas, Čechoslovakijas, Rumānijas, Bulgārijas un Ungārijas pārvēršana par satelītiem, neievērojot Teheranas konferences vienošanos, ka pēc kara darbības izbeigšanas šīs tautas pašas brīvi izvēlēsies savu politisko iekārtu. Nav bijis nekādas nozīmes daudzajām ASV, Anglijas un Francijas notām par miera līgumu pārkāpšanu minētajās valstīs, gan bruņoto spēku lieluma, gan arī cilvēku tiesību ziņā. Un tikai tur, kur stājas pretī ar bruņotu spēku, rezultāti ir citi, kā, piem., Grieķijā un Korejā.

Totālitārā diktātūra īsteno savus mērķus vai sabrūk. Šo mērķu sasniegšanā nav nozīmes robežu pārvietošanai vien; nav nozīmes, vai Pad. savienības robeža ir pie Elbas, Oderas vai Vislas. Galvenais — vai Pad. savienībā turpina pastāvēt komūnisma diktātūra, vai arī tā sabrūk.

Daudzi, pat ievērojami politiķi tic, ka komūnisma diktātūra var sabrukt bez bruņota konflikta. Bet iekšēju saimniecisku grūtību un ārēja saimnieciska spiediena dēļ var sabrukt resp. mainīties tikai tāda valsts iekārta, kas ieskata sev paklautos par cilvēkiem. Pad. savienībā kolhozu sistēmas realizēšana maksāja 10—12 milj. cilvēku dzīvību, kas gāja bojā bada nāvē, bet komūnistu vadoņi ne brīdi nenovirzījās no pasāktā ceļa. Nav zināms, cik miljoni gājuši bojā un mirst vēl šodien, lai atvērtu Pad. savienībai jaunus izejvielu avotus cilvēka dzīvei nepiemērotos apvidos. Kremļa varasvīri par to nedomā, tos neietekmē arī brīvās pasaules nosodījumi un protesti pret necilvēcību. Viņiem šīs izejvielas vajadzīgas militārā potenciāla kāpināšanai, vienalga, cik miljoni ietu bojā. Militārā spēka kāpināšana savukārt vajadzīga Maskavas galamērķa sasniegšanai, bet pārējais to neinteresē.

Lai valsts iekārtu gāztu ar sacelšanos, vajadzīga labi izveidota organizācija, kas apvērš visus valsts svarīgākos rajonus, kā arī līdzekļi bruņotai cīņai. Pad. savienības terrora sistēmā, kur cilvēks nedrīkst runāt ar cilvēku, kur pat bērns spiests nodot savu tēvu, nav iespējams izveidot organizāciju, kas spētu izraisīt kaut cik nopietnu sacelšanos. Padomju un satelītvalstu tautu rīcībā nav arī ieroču. Ja kur kas palicis no kara laika, tad ar šiem līdzekļiem var veikt tikai īslaicīgas kaujas atsevišķās vietās, bet ne vispārēju sacelšanos un ilgstošāku plaša apjoma cīņu. Cilvēkam, kas paklauts bolševiku varai, atliek tikai mirt vai mēm; paklauties savam liktenim.

Daudzi gaida Staļina nāvi un cer, ka šajā brīdī savstarpēju cīņu dēļ sabruks komūnisma terrora sistēma. Ir iespējams, ka tādā brīdī sākas iekšējas cīņas. Bet ne cīņa pret pašu sistēmu. Var cīnīties partija, armija, MVD un MGB savā starpā resp. šo organizāciju priekšgalā esošie cilvēki, bet ne tauta. Vienalga, kas uzvarētu, nāvē aizies miljoni, bet uzvarētājs turpinās valdīt ar terrora palīdzību. Viņš nemaz nevar citādi rīkoties, ja negrib iet bojā pats, jo varu būs ieguvis ar varu. Citādā virzienā šajā gadījumā notikumi var iet tikai tad, ja iejaucas ārēji spēki. Visai brīvajai pasaulei jāsaprot, ka bolševiku terrora sistēmu var lauzt tikai ar bruņoto spēku cīņu. Un kamēr pastāv šī sistēma, pasaule paklauta nepārtrauktam draudam.

VISPĀRĒJU SPĒKU SALĪDZINĀJUMS

Domājot par nākošā kara varbūtējo rezultātu, parasti salīdzina pretējo pušu dzīvā spēka lielumu, rūpniecības ražošanas spējas, ricībā esošos un varbūtēji iegūstamos izejvielu daudzumus, kā arī cilvēku dzīvei nepieciešamos vielu krājumus un ražošanas iespējas. Militārie lietpratēji vēl ieskaitulē karaspēka un vadības sagatavotību, ieroču iedarbības salīdzinājumu un vispārējo morāli.

Pašreiz grūti izdarīt pareizu salīdzinājumu. Pastāv gan divi galvenie grupējumi, kur vienā pusē ir Pad. savienība ar satelītvalstīm, Ķīnu ieskaitot, bet otrā — Atlantika pakta valstis. Ārpus minētajiem austrumu un rietumu grupējumiem ir ievērojami spēki, kā cilvēku, tā jo sevišķi karam svarīgo izejvielu krājumu ziņā. Sevišķi neskaidra ir Indijas, Pakistanes, Indonēzijas un arābu valstu nostāja varbūtējā bruņota konflikta gadījumā. Liela nozīme var būt rietumvalstu nostājai pirms kara izcelšanās: ja tā būs skaidra, noteikta, pat asa un dos pārliecību, ka minētās valstis nekādos apstākļos nenokļūs komūnisma varā un nebūs arī rietumnieku saimnieciskās izmantošanas objekti, tās izšķirsies par rietumiem, jo šo tautu piederīgie ir dziļi reliģiozi. Turpretī, ja rietumu lielvalstis piekops izvairīšanās un laipošanas politiku, rezultāti var būt citi.

Neievērojot minētās neskaidrības, vienkāršā skaitliskā salīdzinājumā rietumniekiem ir pārsvars kā cilvēku skaita, tā arī rūpniecības ražošanas spēju un izejvielu krājumu ziņā. Bet vienkārša mechaniska skaitļu salīdzinājums pielaiž lielu kļūdu. Komūnisma varas nežēlībā pret cilvēku austrumu bloks spēj procentuāli daudz vairāk cilvēku iesaistīt bruņotos spēkos, kā arī lielāku procentu izmantot tieši kaujas darbībai, jo piegādā gandrīz tikai ieročus, munīciju un degvielas, nerūpējoties par pārējo apgādi. Tāpat padomju iekārta var atļauties atraut cilvēku ikdienas patēriņam visas karam vajadzīgās izejvielas, sevišķi naftu un tēraudu, — pārtraucot arī ikdienas patēriņa preču ražošanu un visu rūpniecību, kur vien to atļauj tehniskā iekārta, pārkārtojot kara vajadzībām.

(Turpinājums sekos)

V. SKAISTLAUKS

VĒSTURES SPOGULĪ

1918. gada 18. novembris.

Rīgā, Nacionālā teātrī, krēslainā vakara stundā latvju tauta svinīgā aktā pasludina savu gribu — dzīvot patstāvīgā valstī, būt brīvai un neatkarīgai. Šai aktā neredzami ir klāt seno laiku latvju karotāji, nezināmie tautas dainu dzejnieki, atmodas laikmeta un vēlāko laiku tautas gara darbinieki. Visi vēsturiskā akta dalībnieki jūt viņu klātieni. Izejot no gaišās, svētku ugunīs mirdzošās zāles uz ielas, akta dalībniekus saņem nakts tumsa un kāda vācu patruļa...

1919. gada 18. novembris.

Mūsu jaunā nacionālā armija stāv frontē nikņās cīņās pret Bermonta karaspēku. Tieši 18. novembrī Bermonts izvēlējies par uzbrukuma dienu visā kaujas iecirknī — no Bauskas līdz Jelgavai. Pievilcis svaigas rezerves, sakopojis visus savus spēkus, viņš šai latviešiem nozīmīgajā dienā veltī visu piepūli, lai pārrautu fronti, lai atsviestu mūsu vienības atpakaļ un iegūtu to, kas viņam neizdevās oktobra sākumā — Latvijas valsts galvaspilsētu Rīgu.

Trūkst vārdu, lai aprakstītu, ar kādu varonību cīnās mūsu jaunās, vāji apbruņotās un vēl piena cīgi nesakausētās vienības. Bet tām ir skaidrs — tagad izšķiras Latvijas likteņis: būt vai nebūt! No jauna vīros uzliesmojis tas varonības gars, kas tos vadīja, Bermonta uzbrukumam sākoties. Lāčplēsis no jauna saslējies cīņā pret naidnieku, un svaru kausi lēni, bet noteikti nosveras mūsu pusē. Mūsu armija ne tikai notur fronti, bet vairākās vietās, pārejot pretuzbrukumā, gūst izšķirīgus panākumus. Ienaidnieks atkāpjas, dedzinādams mūsu lauku mājas, ievāktās ražas pilnos šķūņus, mūsu pilsētas ar to bagātībām. Jelgavas pilij un ģimnazijai pielaiž uguni, un tur liesmās iet bojā nesamaksājamas vērtības.

1938. gada 18. novembris.

Valsts pastāvēšanas 20 gadu atceres dienā spoži atmirdz saule pie Latvijas debesīm, spožas ir armijas un aizsargu parādes, spoži iluminēti ir nami vakara krēslā. Visur pacilātība un priecīgas sejas — spoži ir sasniegumi šais 20 pastāvēšanas gados, spožas tālākās izredzes.

1940. gada 18. novembris.

Latvieši baiļīgi raugās apkārt. Slepus tie noliek ziedus pie Brīvības pieminekļa Rīgā, slepus ierodas Brāļu kapos pie dusošajiem brīvības cīnītājiem. Daudzus, to vidū ne mazums dedzīgo patriotu — skolnieku, notver, un savu pārdrošību tie samaksā ar neaprakstāmām ciešanām vai nāvi Sibirijas vergu nometnēs.

1941. gada 18. novembris.

Rīgas ielās un kafejnīcās drūzmējas vācu karavīri un „fazāni". Drūmas ir latviešu sejas. Smaids sastindzis uz viņu lūpām. Uz vāciešiem liktās cerības izgaisušas kā ziepju burbuļi. Priekam un gavilēm nav vietas latviešu zemē.

1944. gada 18. novembris.

Tauta iet smagajās bēgļu gaitās. Atstāta dzimtenes lielākā daļa, kur tagad asinsdzīres rīko sarkanais pūķis. Varonīgi vēl turas Kurzemes cietoksnis. Ierakumos latvju vīrus un dēlus pārņēmis svētku noskaņojums. Visur izpaužas pacilātība. Pie latviešu pulku štābiem uzvijas sarkanbaltsarkanie karogi, notiek parādes — vājš atspulgs no kādreizējā. Pamirdz cerības stars — varbūt mūsu patstāvību atjaunos. Tāds pabāls cerību stars...

1945. gada 18. novembris.

Tautas daļa vergo un iet bojā Sibirijas taigās un mūža mežos, daļa nīkuļo vācu bēgļu nometņu pelēcībā un saspiestībā, varonīgie karotāji — gūstekņu nometnēs. Pazemoti, nonicināti.

1951. gada 18. novembris.

Pazīb cerības, pazīb un dziest... Kad tās uzliesmos un vairs nenodzisīs? Nākošā 18. novembrī? Varbūt...

RASMA GALENIECE

Miglā

Man salst.
Es liecos pāri ugunij — Tā nesasilda,
Ar siltām trīsām mani nepiepilda.

Spīd, kaut kur saule tālā vizmā spīd,
Spīd aizvien bālāk.

Zem kājām lokās ceļā kā čūska
izbadusi. —

Uz kuŗu pusi,
Uz kuŗu pusi tālāk? —

Man salst.

PĒTERIS ERMANIS

Kaudzītes Matīsu pieminot

Priekš 25 gadiem, 1926. g. 20. novembrī nomira Kaudzītes Matīss, nomira ātrā un vieglā nāvē, ja pareizi atceros avīžu ziņas: savā ābeļdārzā kādu rudens darbu veikdams. Mūsu rakstniecības vēsturē Kaudzītes Matīss īpaši ievērojams kā viens no Mērnieku laiku autoriem. Priekš 75 gadiem, 1876. g. 2. septembrī (vecais kalendārs), abi brāļi sāka domāt un gudrot pirmos teikumus darbam, kas kļuva populārākais latviešu rakstniecībā, darbam, kas kļuvis mūsu stāstniecības stiprākais, mūžam neizsmeļamais pamatakmens. Allaž mūsu dzīvei līdziedami, par sugas vārdiem

kļuvuši Pietuka Krustiņš, Švauksts, Ķencis, arī Prātnieka Andžs, Oliņiete. Jā, arī svešais elements, mērnieku rullu zagli kaut kā neatņemami iekļaujas darba kompozicijā, palīdz izcelt drūmo pamatnoskaņu. Lai iedomājamies vien: viens noziedznieks (Feldhauzens) uzdod otram Raņķim nogalināt trešo (Grabovski), bet aiz liktenīgas pārskatīšanās nošauts pats krietnākais un cēlākais vīrs (Kaspars Gaitiņš).

Kuŗam lielāki nopelni Mērnieku laiku radīšanā — Reinim vai Matīsam? Uz to atbildējuši brāļi paši: „Tur nevar nekā šķirt, nedz dalīt." Pārrakstīšanā daudz pūlējies Matīss, viens Mērnieku laiku rokraksts gandrīz pilnīgi Matīsa roku rakstīts. Matīss arī dažu slavenu atsevišķu vietu autors, piem., viņa darbs ir Ķenča lūgšana (pirmuzmetums jau Balt. Vēstnesī 1873. g.) un Pietuka Krustiņa Augstā dziesma goda mielastā.

Sava vieta Kaudzītes Matīsam latviešu dzejā. Pretēji Pumpura un īpaši Auseķļa tautas atmodas sauksmei un senatnes cildinājumiem, Kaudzītes Matīsa dzeja 70 gados ir lēna domu un pārdomu dzeja, reizēm lakoniskā, gaspiestā izteiksmē. Matīss devis dažu vienkāršībā tiešām klasisku un neaizmirstamu dzejoli. Tāds, piem., Brūklenājs (Rozes sen jau novītušas). Vēlākā laikā Matīsa Piebalgas tautietis Augusts Bračs, lekcijās, grāmatu recenzijās un rakstniecības vēsturē savu intellektuālās dzejas teoriju attīstīdams, apzīmēja Kaudzītes Matīsu par domu un prātniecības dzejas paraugdzejnieku, jā, pat par lielāko latviešu dzejnieku vispārī. Ir Kaudzītes Matīsam tomēr arī jūtu lirikas dzejoļi (Caur skaidru ledu skatījos uc.).

Literatūras kritikā Kaudzītes Matīsam tāpat sava tiesa darbu un nopelnu. Kad teologs Pārstrautu Jānis, Lautenbacha iedvesmots, 1881. g. izlaida nacionālās dzejas programmas brošūru Domas par tautiskas dzejas nodibināšanu, viņu kā „nelabojams" reālists un loģisks domātājs kritizēja Kaudzītes Matīss pretbrošūrā ar Kalninieka pseudonimu. Izcēlās diezgan sarežģīta polemika, kur Matīss parādīja, ka viņš var būt stipri ass un „kareivīgs". Būdams ilggadīgs darbinieks Rīgas latviešu biedrībā un tās zinību komisijā, Matīss šīs komisijas slavenajās vasaras sapulcēs bieži referēja gan par beletristiskām grāmatām, gan par beletristiku laikrakstos. Atceros lasījis referātu par nedēļas laikrakstu stāstiem 1895. g. (RLB zin. komisijas 11. rakstu krājumā). Referents bija „izēdies" cauri piecu tā laika latviešu nedēļas laikrakstu stāstiem, arī Jelgavā izdotās Tēvijas gaŗajiem tulkotajiem romāniem, un sniedza pamatīgus satura atstāstījumus, īsus vērtējumus, nekad neaizmirsdams norādīt uz valodas kļūdām; tādā ziņā Matīss uzskatāms par mūsu filoloģisko recenzentu priekšteci. Vērtējumi gan dažviet savādi, piem., Poruka Pērļu zvejniekā referents atrod brīvās mīlestības iztēlošanu ļoti kairīgās krāsās... Draugs un tuvs paziņa visiem atmodas laikmeta darbiniekiem, Matīss cēlis šim laikmetam vērtīgu pieminekli — Atmiņas par tautisko laikmetu (divi sējumi, 1924. g.). Autors tur apliecina sevi gan ar humoru, gan ar rāmu smeldzi rakstītajā autobiografijā (Atziņas I).

1923. g. rudenī savas 75. dzimšanas dienas gadījumā cienījamais rakstnieks saņēma plašus un pelnītus cildinājumus gan Rīgā, gan savā dzimtajā pagastā, gan citur. Šai jubilejas reizē Rainis cildināja Kaudzītes Matīsu, brīnīdamies, ka dzelzceļa piestātnē, sirmajam rakstniekam no Rīgas mājup braucot, ieradušies tik maz izvadītāju. Rainis ierakstīja dienasgrāmatā: „Aizmirsīsies visi Ausekļi un Lautenbachi, bet Mērnieku laiki dzīvos mūžīgi!"

Sirmais rakstnieks gribēja atsākt savu stāstnieka darbu, Mērnieku laikiem pievienodams Jaunos Mērnieku laikus. Šis plaši domātais darbs iznāca četros atsevišķos sējumos (pirmie trīs 1924.—26. g., ceturtais pēc autora nāves, 1927. g.). Darbs palika nenobeigts un Mērnieku laiku populāritātes neieguva. Tas ir pirmais pasvītroti pretboļševistiskais latviešu romāns, bet šai laikmetā (apm. 1917.—1919. g.) autors nebija pratis un spējis tā iedziļināties un iedzīvoties, kā zemes piemērīšanas laikmetā 60./70. gados. Nebija arī vairs brāļa Reiņa, ar ko apspriesties. Laikmeta tēlojumos daži anachronismi, piem., boļševiki piespiež mācītāju nest sārkano karogu un iet līdz demonstrācijā. Tā gan darīja daži krasi revolūcionāri 1905. g., bet 1917.—19. g. boļševiki pret baznīcu karoja jau citādiem, stiprākiem paņēmieniem. Boļševistiskās jaundarības iemiesojums Plīņu Jete, plintniece, neinteliģenta memmes meitiņa, izvirtule, pat kriminālnoziedzniece, apm. kā Žena Brigaderes Kvēlošā lokā; bet Žena ticama, kurpretī Jete pārāk māksloti sakonstruēta, nedzīva. Traucē arī mākslā nepārkausētais didaktisms un morālizēšana. Arī Kaudzītes Matīsa humors nav vairs tik ģeniāli spilgts, kaut notikumiem pa vidu maisās māžīgu vīreļu trijotne ar saviem jocīgumiem. Tomēr bija lappuses, kur atrodams atkal veco Mērnieku laiku autors, un savi cienītāji bija arī jaunajam darbam. Cik stingra autora reliģiskā nostāja, liecina arī atbilde, ko Kaudzītes Matīss man atrakstīja sakarā ar manu recenziju par Jauno Mērnieku laiku I daļu (Latvju grāmata, 1924. g.; arī K. M. atbilde turpat). Es biju rakstījis, ka grāmatā pārāk izcelts „baznīciskais" kristīgums. Kaudzītes Matīss atbildē man jautāja: „Vai tad ir vēl kāds cits kristīgums ārpus baznīciskā?"

Ģimenes dzīvē rakstniekam laime pieveda mūža draugu tikai dzīves rudens pusē. Kaudzītes Matīss ilgi cerējās ar Piebalgas „skolas tēva" Ratmindera meitu Līzi. Māte, kuŗai piemita kaut kas no Oliņietes, liedza meitai iet pie Kaudzītes. Beidzot viņi varēja salaulāties, un mūžs ritēja pilns saskaņas un mīlestības, kaut bērnu nebija. Pēc Matīsa nāves atraitne vēl kādus gadus dzīvoja un noteica, lai visas vīra viņai rakstītās vēstules ieliekot šķirstā, kad pienākšot arī viņas nāves stunda. Nu tie abi atdusas Piebalgas smiltīs, bet dzīvē netālu no viņu kapiem rīkojas tā jaunā vara, ko Kaudzītes Matīss tā necieta.

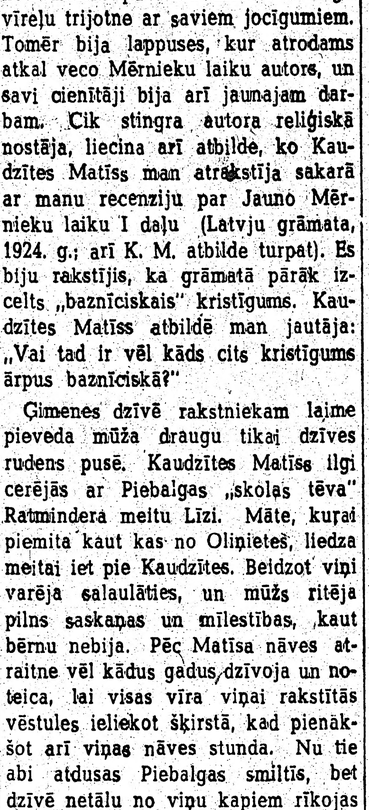

Latvijas augšamcelšanas gaidās

Grāmatu un autoru mīļotājiem

Motto: „Tie ir grāmatu un šīs nozares mīļotāji, kas no vienmēr meklē peļņu, bet priecīgi, ja bez pārskološanās var darboties sevis un tautas labā." — Andr. Ozoliņa raksts Vārds izdevējiem Latvijas 65. n-rā.

Izlasot Andr. Ozoliņa rakstu, radās vēlēšanās izteikt savas domas un novērojumus par grāmatām un to apgādiem, jo, trimdas laikā vien darinot grafiskos ietērpus turpat 100 grāmatām, man bija izdevība strādāt un iepazīties ar 28 apgādu darba ētiku un izdevējiem. Šinī laikā par trimdas apgādiem man izveidojies noteikts uzskats, kas nekādā ziņā nav glaimojošs izdevējiem. Andr. Ozoliņa apgādam strādājis neesmu, to nepazīstu, bet ap 90 proc. apgādu, ar kuŗiem iepazinos, nav bijuši kultūras institūti, bet nepārprotami personiska rakstura veikalnieciski uzņēmumi, kur galvenā vietā nebija vis kultūras ētika, bet gan peļņa, ko ienesa izdotās grāmatas.

Izmantojot latviešu trimdinieku tieksmi pēc iespiestā vārda, jau 1945. g. (arī vēlāk) radās uzņēmīgi cilvēki un sāka izdot grāmatas, kas, jādomā, atmaksājās, jo citādi Rumaka latviešu trimdas izdevumu rādītājā nevarētu uzskaitīt turpat 250 apgādu. Šis lielā augstsirdībā izslāpušajam trimdiniekam pasniegtais atspirdzinājuma malks izrādījās par ļoti ienesīgu naudas avotu. Gadījās, ka dažs labs tā aizrāvās šai cēlsirdībā, ka pilnīgi pazaudēja galvu: viņam piemirsās, ka vēl eksistē autora tiesības (par honorāriem nemaz nerunājot); grāmatas izcenojot, piemirsās, ka Vācijā no apgrozības vēl nav izņemtas naudas zīmes zem 5 markām, un ka bez paslabuma ētikas ir vēl arī kultūras ētikas principi.

Piemēram, te dažas rindas no Andr. Eglīša 1948. g. 30. 12. vēstules: „Drīz sākšu lamāties. Vai patiesi arī man pašam vienmēr būs jāpērk savas grāmatas? Kā varu dabūt F. Vanceviča (Osnabrikā, Daile) un M. Eglīša izdotās Dievs, Tava zeme deg?"

Kā lai klasificējam šādu rīcību: izdevējs J. Alksnis, izmantojot valūtas reformu, piesūtīja autoram lielāku naudas summu par tā darbu dienā, kad Vācijā naudai vairs nebija lāga pat papīra vērtības, t. i. 1948. g. 19. jūnijā, lai skaitītos, ka honorārs nokārtots; pie tam to pašu grāmatu, par kuŗu šādā veidā norēķinājās, tirgū laida tikai 21. jūnijā, t. i. nākošā dienā pēc valūtas reformas. Vai te skaidri neparādās, uz kāda morāles principa apgāds darbojās?

Vēl viens piemērs: grāmatas Uguns vārdi autors, dažus mēnešus pēc grāmatas iznākšanas man rakstīja, lai lūdzu izdevēju aizsūtīt autoram kaut vai vienu grāmatu, lai vismaz redzētu, kāda tā izskatās... Bez tam, gandrīz visi izdevēji (atskaitot ļoti retus izņēmumus, kā, piem., O. Dīķis), savu saistību kārtošanā neievēro ne terminus, ne maksājumu likmes. Kā sevišķi izcili paraugi še būtu minami Kursa un J. Šīna apgāds.

Ja gadās, ka kāda grāmata, pie tam paša izdevēja vainas dēļ, paliek plauktos, tad zinu gadījumu, kur izdevējs atteicās kārtot honorāru, pat vairāk — noliedza, ka viņam vispār kas kārtojams ar darba autoru. Bet vai dzirdēts, ka izdevējs, uz kādu grāmatu sevišķi labi nopelnīdams, būtu labprātīgi paaugstinājis autora honorāru? Protams, — izdevējs aizbildinātos — tā, lūk, viņa eventuālā peļņa, jo visas grāmatas parasti tā neizpērk.

Še jāatgriežas pie Andr. Ozoliņa raksta Latvijā. Viņš runā par sen jau izkristallizēto zināmo atlīdzības lielumu autoriem un par lieliem apgāda izdevumiem, ne vārda neminēdams, ka tikpat sen izkristallizējusies un ir zināma grāmatas izcenošanas aprēķināšana. Ir zināms, ka grāmatas cena atkarīga tikai no papīra, salikuma, iespiešanas, brošēšanas un dažiem citiem techniskiem izdevumiem, ko viegli var izteikt noteiktā naudas summā; pēdējo pareizina ar 5, izdala uz metienu, un grāmatas cena rokā. Tā sastādās tik pa 20 proc. no grāmatas vērtības sekojošos posteņos: 1) grāmatas apgādāšanas izdevumi, 2) autora honorārs, 3) rabats grāmatas pārdevējiem, 4) izdevēja peļņa un 5) riska tiesa, ko uzņemas izdevējs. Tā grāmatas cenu aprēķināja Latvijā.

Vācu autore saņem tikai 10 proc., bet ar visu to, viņa honorārs ir daudz lielāks nekā latviešu autora 20 proc. — starpība ir metienā. Bez tam — vācu apgādi aplikti lieliem nodokļiem, to latviešu trimdas izdevēji vēl nav pat sapņos redzējuši, nemaz nerunājot par to, ka tie izdod mirušo autoru darbus un nopelna no grāmat proc. Bet tas vēl nav viss. Vā gadījumos biju ar izdevējiem lielnoliktavās palīdzēt izvēlēti pīru jaunizdodamai grāmatai. vieta, kur var ielūkoties iz psiholoģijā: izvēlies no bie papīru šķirnēm, iekārto grāma lai sanāktu vairāk lapu, uztai rākus kokgrebumus (sevišķi p zām, luksa grāmatiņām)... Ta — lai sīkā grāmatiņa izskatīto zāka. Tā jāiesien, jātaisa k vāks. Nāk klāt vēl dažādi kas visi kalpo tikai vienam — grāmatas izskata pamata var skrūvēt tās niecīgo pašizmaks ja uz vāka vēl parādās zeltīti tad grāmatiņa jau sver save markas. Būs arī aizbildinājum nav domāta lasīšanai — tā ir grāmata!

Te varētu uzskaitīt daudz gadījumu, kā un ko tikai izdev dara, lai no grāmatas izsistu peļņas procentu. Turpat 12 gad dājot grāmatu apgādiem, nācu ziņas, ka izdevēju vidū reti at cilvēkus, kas tā nedarītu, jo nav varas, kas šiem gadījuma jiem liktu rīkoties kultūras principu rāmjos. Tāpēc rakstu jau sen vajadzēja apvienoties ju kopās, kas šķiet vienīgais u kālākais veids, kā darīt galu tās izdošanas diletantismam devēju patvaļai.

Juris Sol

Izdevēju ievēriba

Mārburgas bibliotēka, kas ir no visplašākām Vācijā, izteik lēšanos papildināt savu grāma daļu, iegādājoties vērtīgus ja vumus. Tādēļ Ārējās infor fonds lūdz latviešu izdevējus piesūtīt savu izdevumu ka Westdeutsche Bibliothek, (16) burg-Lahn, z. H. von Herrn thekrat Dr. W. Witte.

KULTŪRAS CHRONIKA

Toronto rakstnieku vakaru ievadīj tola referāts Par dzejas būtību un bet savus darbus lasīja Ingrida Vī gelika Gailīte, Biruta Senkeviča, To ka, Arnolds Lūsis un Ilmars Batrak

Dzejnieki Hugo Krūmiņš un Marta pārcēlušies uz Kilviendu, kur decem kumā paredzēts rakstnieku vakars.

Nujorkā Amerikas latviešu apvienī tūras biroja mākslas sekcijas un A gaderes komitejas rīkotajā piemiņas P. Jēgere-Freimane lasīja referātu n nieces vietu mūsu gara dzīvē. Kons piedalījās I. Nāruns, A. Vītola un pie klavierēm H. Strauss. J. Bāb fragmentus no Brigaderes prozas un

Čikagā Zentas Maurinas fonds bij jis brāļu Kaudzīšu vakaru. Fragm Mērnieku laikiem lasīja Čikagas teātŗa aktieŗi, bet par rakstniekiem māc. J. Meistars.

Baltimoras (Merilendā) Latviešu drāmas ansamblis J. Bičoļa vadībā darbību ar R. Blaumaņa lugas Zagļ

Šaržists E. Keišs Kanadas brīvmūr ganizācijas sanāksmē Kičnerā 6 st zīmējis 120 kluba darbinieku šaržu.

Filadelfijas DV apvienības nodibi tas augstskolas vadību uzņēmies Siliņš, sadarbībā ar Dr. hist. N. Vī skolotāju B. Stakli. Augstskolā darb iur. A. Rudzis, mag. rer. nat. N. L māc. K. Kalngars.

Filozofijas maģistram Arnoldam kas Nebraskas universitātē Linkolnā jas filozofijas doktora grada iegūša šķirta Forda stipendija zinātniskam — 1500 dol. gadā.

Amerikas latviešu apvienības kul roja mākslas sekcijas gleznotāju kopa pastāvīgu latviešu mākslas salonu Organizācijas darbus veic prof. L. Lī Čelava, Fr. Milts, E. Dajevskis uc.

Prof. T. Celma referātu ciklu par kultūras problēmām noorganizējusi latviešu Jāņa draudze. Lekcijas notie mēnesī.

Toronto latviešu biedrības vakara vada H. Tichovskis, bet par lektorie jas māc. A. Cops — filozofijā un Galilīte un mag. R. Bregžis — vēs Jakons — ģeografijā un tiesību skol. Mežaks — dziedāšanā, I. Ke ritmoplastikā, J. Deksnis — mākslas B. Senkeviča — etnografijā, Dr. H. skis un M. Udovska — latviešu val Kursi aptver vidusskolu programmu mekli ap 50 klausītāju.

A. Priednieks-Kavara, kas jau 2 gad bojas par mācības spēku Sv. Pētera dzā (Minesotā), gatavojas operas Z gods uzvešanai. Iepriekšējos gados d kolledžā jau sagatavojis Burvju strēlni Pārdotās līgavas izrādes. Oktobrī a ņu ērģelnieku savienības sarīkoju Priednieks-Kavara dziedāja solo partij kantātei. Viņš viesojies arī vairāk viešu kolonijās, un novembrī viņa paredzēti Grandrapidā, Kalamazū, Čik Mineapolē.

Karikatūrists un deju skolotājs V. no Nujorkas pārcēlies uz Toronto, kur stījis darba līgumu ar kādu aģentūru

V. Korsts sarakstījis apceri par kon valdīšanas metodēm un pasaules virs bas plāniem The Red Fog (Sarkanā Par šo apcerējumu ieinteresējies is H. B. Rends Masačuzetā un ieplānoj šava mēnešraksta Destiny saturā.

SPORTS

Anglijas latviešu meistari svaru celšanā

Jau no mūsu trimdas gaitu sākuma tikpat kā nekādā vērība nav pievērsta svaru celšanai. Gan savā laikā daži izmēģinājās šajā sporta veidā, reizi notika pat Vācijas angļu joslas meistarsacīkstes, mazliet aktīvāki kļuva stiprie vīri Neištatē, bet tālāk par labu gribu un mēģinājumiem neviens netika. Gan bija iespējams sastādīt trimdas rekordu sarakstu, bet tajā atzīmētie rezultāti atzīstami par vājiem. Liekas, nav ko šaubīties, ka agrākajos gados nodošanos šim sporta veidam ievērojami kavēja nometņu nenormālie dzīves apstākļi un trūcīgās uztura devas, jo nav noslēpums, ka UNRRAs un vēlāk IRO žēlastības maize nepieļāva tādu spēka un enerģijas patēriņu, kādu prasīja svaru celšana.

Tagad mūsu lielākais trimdas saimes vairums jau atstājis Vācijas DP nometņu pelēcību un postu, iekārtojoties uz dzīvi citās zemēs, kur normālāki dzīves un darba apstākļi. Svaru celšanā tomēr nav atsāktas nodarbes, atstājot šo sporta veidu, kurā latviešiem Kārlis Leilands guvis pat atzīstamas sekmes 1928. g. Amsterdamas olimpiskajās spēlēs, tikai lielākā ķermeņa svara dēļ negūstot bronzas medaļu, pilnīgā novārtā. Tādēļ jo lielāks prieks, ka vienīgi Anglijas latviešu sportistu saime atcerējusies šo stipro vīru sporta veidu, regulāri trenējoties, sacenšoties savās meistarsacīkstēs un startējot arī angļu sarīkojumos. Ka šis sporta veids nav piemirsts arī Anglijā, lieli nopelni neapšaubāmi pieder mūsu vecmeistaram un rekordistam Kārlim Blieskalnam, kura vērtīgie padomi, enerģija un darba prieks panācis, ka Anglijas latvieši svaru celšanā arvien vairāk progresē.

Ar patiesu prieku varēja lasīt Latviešu sporta pārvaldes Lielbritānijā (LSPL) apkārtrakstu Nr. 4, kurā atzīmēts, ka oktobra beigās Līdsā notikušas 1. latviešu svaru celšanas meistarsacīkstes. Kā jau Anglijā, rezultāti atzīmēti angļu mārciņās, tādēļ tos pārrēķinot kilogramos, skaitļus nav iespējams noapaļot, jo tas būtu netaisni pret sportistiem. Arī visās svaru kategorijās nav bijis reprezentantu, tāpat arī uzrādītie sasniegumi ne tuvu nevar mēroties ar starptautiskajā forumā veiktajiem, bet tomēr jāpriecājas, ka Anglijas latviešu svaru cēlēji jau tikuši vismaz tik tālu, ka var organizēt savas meistarsacīkstes. Cerēsim, ka vēl pēc dažiem gadiem uzlabosies kā sasniegumi, tā arī vairosies dalībnieku skaits.

Meistarsacīkstēs vidējā svara kategorijā startēja 4 dalībnieki. Uzvaru guva A. Freimanis (Ekebija) ar 560 mārc. resp. 253,68 kg kopsummu (spiešanā 67,95 kg, raušanā 81,54 kg un grūšanā 104,19 kg). 2. vietu izcīnīja H. Reinbergs (Līdsas LSK) ar 545 mārc. resp. 246,885 kg (74,745—77,01—95,13). 3. vietā J. Leitlands (Līdsas LSK) ar 465 mārc. resp. 210,645 kg (61,155—67,95—81,54). 4. vietā V. Bukovskis (Ekebija) ar 420 mārc. resp. 190,26 kg (58,89—58,89—72,48). Pussmagā svara kategorijā startēja vienīgi G. Vainovskis (Ekebija), labojot trimdas rekordu spiešanas paņēmienā uz 200 mārc. resp. 90,6 kg. Vainovskis trīscīņā sasniedza 650 mārc. resp. 294,45 kg kopsummu (90,6—90,6—113,25). Arī smagā svara kategorijā bija tikai viens dalībnieks — A. Kārkliņš (Londonas DVF), kas visos celšanas paņēmienos laboja latviešu trimdas rekordus. Viņš sasniedza 755 mārc. resp. 342,015 kg kopsummu, bet spiešanā spēja 108,72 kg (240 mārc.), raušanā 101,925 kg (225 mārc.) un grūšanā 131,370 kg (290 mārc.). Par labāko rezultātu meistarsacīkstēs Kārkliņš 1. reizi uz vienu gadu ieguva Līdsas LSK dāvāto ceļojošo vairogu. LSPL ceļojošo sudraba kausu labākajai meistarsacīkšu sporta kopai 1. gadu ieguva Līdsas LSK, kas gan sasniedza vienādu punktu skaitu ar Ekebiju, bet Līdsas cēlējiem bija proporcionāli labāks ķermeņa svara caurmērs.

Alfrēds Vinčels

Augustdorfas ģimnazistu sekmes

Augustdorfas nometnē tikko beidzies galda tenisa meistarības turnīrs, kurā piedalījās kupls skaits dažādu tautību spēlētāju. Nebija jau liela mēroga sacensības, bet, mazliet ļaujot vaļu ilūzijām, tomēr radās starptautisku cīņu atmosfaira. Pirmās četras vietas izcīnīja latvieši, tālākajās atstājot poļus, igauņus un ukraiņus. Meistartitulu ieguva O. Šmits, bet 3 nākamās vietas ar vienādu punktu skaitu dalīja vietējās latviešu ģimnazijas audzēkņi Juris Alksnis, Rūdolfs Stūrītis un Daumants Hāzners.

Novembra sākumā Augustdorfas sportisti viesojās pie Detmoldas transporta rotas vīriem, kur ieradās arī vietējās vācu CVJM (YMCA) spēlētāji. Volejbolā pēc spraigas cīņas transportnieki ar 16—14, 14—16, 15—8 pieveica augustdorfiešus, bet šachā pēdējie revanšējās ar 3,5—1,5 uzvaru. Galda tenisa sacensībās pārākā izrādījās CVJM vienība, kas pieveica darba vīrus ar 6—0 un Augustdorfu ar 5—1. Līdzīgu 6—0 uzvaru pret darba vīriem panāca arī augustdorfieši, kuru vienības „mugurkaulu" veidoja ģimnazijas audzēkņi. Sacensībās piedalījās arī divas Augustdorfas meitenes — Irma Avote volejbolā un Alma Markēviča galda tenisā.

—h—

Latviešu sportisti Eiropā un citos kontinentos

Viktors Vizla, Latvijas futbola valsts vienības un RFK bij. vārtsargs, pašlaik šūpojas Indijas okeanā, būdams ceļā no Francijas uz Austrāliju, kur nodomājis apmesties Balaratā. Šajā pilsētā jau dzīvo treneris Aug. Reimanis, vieglatlēts P. Neilands uc. sportisti.

Vieglatlēts Jansons bija iedalīts Londonas izlasē cīņā pret zviedru Geteborgas vieglatlētiem. Diska mešanā viņš ar 41,46 m rezultātu ieņēma 3. vietu, paliekot aiz zviedra Fransona un Anglijas rekordista Sevidža.

Rietumaustrālijas basketbola meistartitulu izcīnījis latviešu Patria piecnieks, kā spēlētāji dzīvo Pertā. Finālā latvieši pārspēja pavalsts pag. gada meistaru — lietuviešu vienību Storm ar 33—30 (15—14). Meistarvienības sastāvā bija Rings, F. Blicavs, Bernšteins, J. Mazajevskis un čechs Mareks, bet rezervē Geidāns, L. Bērziņš un Mīlmanis. Vienībā šogad nespēlēja rūdītais A. Hermanovskis, kas dzīvo Norsamā. Patria kļuvusi par vienīgo latviešu komplektējumu, kam šogad izdevies izcīnīt kādas pavalsts basketbola meistartitulu.

Filadelfijas latviešu futbolisti ar 0—4 rezultātu zaudējuši pret amerikāņu profesionāļu vienību National, kas pērn izcīnīja ASV kausu, bet ar 3—2 rezultātu pieveica pag. gada Filadelfijas amerikāņu meistaru.

Bostonas latviešu sacīkstēs paukošanā zobena cīņā uzvarēja vecmeistars Z. Kaktiņš, atstājot 2. v. stipri progresējušo Visvaldi Bergu un 3. A. Aizstrautu. Paukošanā ar špagu meistara godā tika A. Aizstrauts pirms Z. Kaktiņa un V. Berga. Aizstrauts uzvarēja arī paukošanā ar floreti, 2. vietā Kaktiņš, bet 3. Rolands Gailītis.

Stokholmas starptautisko basketbola meistarsacīkšu turpinājumā Rīga pieveikusi zviedru vienību KFUM ar 43—22, bet JKS zaudējusi igauņu skautiem ar 14—46.

Plikgalvjiem lielākas izredzes uz dēliem

Romas statistikas institūta darbiniece Dr. Bernšteina, pamatojoties uz pētījumiem Amerikā, apgalvo, ka plikgalvjiem esot vairāk izredžu uz dēliem nekā meitām. Turpretim ar ģikti slimojošie vīrāk var gaidīt meitas. Bez tam agresīvu un uz āru vērstu arodu vīriešiem, piemēram, karavīriem, juristiem un veikalniekiem parasti esot pārsvarā vīriešu kārtas pēcnācēji. Tas vispār attiecoties uz tipiski „vīrišķīgiem" arodiem, kas nav parasti sievietēm. Pēc Bernšteinas pētījumiem Amerikā, karavīru, veikalnieku, politiķu, juristu, farmeru un abstrakto zinātņu pārstāvju — astronomu, matēmatiķu uc. ģimenēs uz ik 100 meitenēm dzimuši 120 zēnu. Šāds skaitlis iegūts kopsummā par 5400 bērniem. Turpretim ģimenēs, kur tēvi darbojas profesijās, kādas izplatītas arī sieviešu vidū — aktieri, skolotāji, literāti uc. mākslinieki — 1800 bērnu pulkā uz 100 meitenēm bijuši tikai 85 zēni.

Uzmanīgais

Kamēr Džons gaida autobusu, to uzrunā kāds svešs vīrietis un jautā cik varētu būt pulkstenis. Džons neatbild. Svešais atkārto savu vēlēšanos vēlreiz, bet Džons izliekas ka nedzird. Kad jautātājs beidzot aiziet, kāds cits gaidītājs interesējas:

„Kāpēc jūs neatbildējāt — tas taču bija ļoti parasts jautājums?"

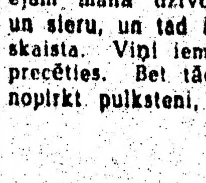

„Kāpēc," noņurd Džons. „Varu jau pateikt. Es te stāvu un nedomāju neko ļaunu. Tad nāk tas tips un grib zināt, cik pulkstenis. Nu labi, — es pasaku. Kas nu notiek? Mēs sākam sarunāties, un šis tips saka: vai neiesim vienu ieraut? Nu labi, — mēs iedzeram vienu. Iedzeram vēl pāris. Tad es saku: Vai neuznāksiet pie manis kaut ko uzkost? Labi, mēs ejam manā dzīvoklī, ēdam virtuvē šķiņķi un sieru, un tad ienāk mana meita. Viņa ir skaista. Viņi iemīlas viens otrā un nu grib precēties. Bet tādu vazaņķi, kas nevar sev nopirkt pulksteni, es savā ģimenē negribu."

„Jā, tie vēl bija laiki!..."

Schweizer Ill. Zeitung

Latviešu grāmatu apgāds

IMANTA

c/o I. Reitmanis, Postbox 292, Kobenhavn V, Danmark,

piedāvā tikko iznākušās grāmatas:

SALLIJAS SALMINENAS romāna **KATRĪNA**

II grāmatu (beigas)

DM 6,75; Zv. kr. 8,25; D. kr. 10,50; Šil. 11/6; Dol. 1,75; A. šil. 14/6

Vēl nedaudz eksemplāros krājumā arī šī romāna I grāmata DM 5,75; Zv. kr. 6,75; D. kr. 8,75; Šil. 9/10; Dol. 1,50; K. dol. 1,60; A. šil. 12/10.

KATRĪNA — grezns kopsējums ar autores autogrammu saņemama tiem kas grāmatu pasūtināja iepriekš caur visām apgāda pārstāvībām, kā arī ierobežotā skaitā, pasūtinot tieši apgādam, pievienojot š Dol. 3,75.

INGRĪDAS VĪKSNAS lielais romāns

Mums jābrien jūrā

I un II daļa

kopsējumā ar mākslinieka Niklava Strunkes trīskrāsu vāku un iekārtojumu

DM 9,50 (ies. 12,50); Zv. kr. 11,75 (15,25); D. kr. 15,75 (19,75); Šil. 16/3 (21/-) Dol. 2.50 (3,10); A. šil. 19/6 (25/6).

Latviešu tautas pasakas par zvēriem

ar Ojāra Jēgena daudzkrāsu un vienkrāsainām latviskām ilustrācijām būs skaista dāvana lieliem un maziem Ziemsvētkos.

DM 5,75 (7,50); Zv. kr. 6,75 (9,00); D. kr. 9,00 (12,75); Šil. 9/6 (12/9); Dol. 1,40 (1,90); A. šil. 12/10 (18/10).

BRĀĻU GRIMMU

Pasaka par Sarkangalvīti

ar daudzkrāsu ilustrācijām — atlikuši nedaudz eksemplāri. DM 3,75; Zv. kr. 4,75; D. kr. 6,00; Šil. 7/2; Dol. 1,10; A. šil. 8/2.

MAZAIS VALSTS ĢERBONIS sudrabā uz nac. krāsu pamata. DM 2,50; Zv. kr. 3,25; D. kr. 4,75; Šil. 5/0; Dol. 0,90; A. šil. 6/8.

VALSTS ĢERBONIS lielas pastkartes formātā, uz krīta papīra, ar ērkšķu viņeti greznā izpildījumā. DM 0,30; Kr. 0,50; Dol. 0.10; Šil. —/6.

NACIONĀLO KRĀSU VAIRODZIŅŠ, piespraužams, dāmām — nēsājams ķēdītē, sudraba izstrādājumā. DM 2,50; Zv. kr. 3,25; D. kr. 4,75; Šil. 5/—; Dol. 0,90; A. šil. 6/8.

Sagatavošanā:

ĒRIKA KESTNERA pazīstamais bērnu romāns

Emīls un Berlīnes zēni,

kas savlaicīgi Latvijā piedzīvoja vairāku desmittūkstošu eks. lielu tirāžu.

ED. SALNĀ romāns **BADA BIEDI,**

I un II daļa kopsējumā,

kas aptver kāda sākumā Tornā esošā būvbataljona sāpes un cerības no Tornas līdz Cēdelghēmai.

Sagatavošanā esošās grāmatas iesietas par brošētas grāmatas cenu saņems tie, kas tās pasūtina iepriekš tieši apgādam uz sākumā min. adresi.

Pasūtinājumus augstāk minētām, kā arī visām pārējām latviešu grāmatām vairumā un atsevišķi pieņem:

I. REITMANIS, Postbox 292, Kobenhavn V, Danmark,

vai pārstāvji citās zemēs:

Vācijā: M. Dīķis, (23) Hahn i. Oldb., Postfach, Germany.
A. Ozoliņš, (24b) Eutin/Holst., Rettberg-Kaserne, Germany.
Apgāds LATVIJA, (13b) Grafenaschau, Obb., Germany.

Zviedrijā: LJKS, Regeringsgatan 68, II, Stockholm, Sverige.
J. Kļaviņš, Köpingsväg, 69a, Västerås, Sverige.

Anglijā: Papardes zieds, M. Fogts, 11, Wyresdale Road, Bolton, Lancs England.
DVF grāmatnīca, 72, Queensborough Terrace, London, W. 2., England
E. Rirdans, 10, Winchester Rd, London, N. W. 3, England.

Austrālijā: galv. pārst. O. Strauts, Box 1560, G. P. O. Adelaide, S. A. Australia.
J. Strautiņš, 12, Seventh Ave., Alberton, Adelaide, S. A., Australia.
A. Priedītis, 32, St. Mary Street, Camperdown, N. S. W., Australia.
E. Meija, Box G. 440, G. P. O. Perth, W. Australia.
A. Medenis, Migrant Centre, Bathurst. N. S. W., Australia.
G. Šteinbergs, 371, Clanrendon St., South Melbourne, S. C. 5, Australia

ASV: Latvju grāmata, E. Dobelis, 503, 2nd St., N. W., Waverly, Iowa, U.S.A
R. Krūklītis, 1201, E. Grand River Ave., East Lansing, Mich., U.S.A.

Kanadā: galv. pārst. ing. J. Ķere, Weller Park, Ont., Canada.
V. Ziediņš, 92, Morse, St., Toronto, Ont., Canada.
A. Kīvītis, Hurdman's Bridge, Box 164, Ottawa, Ont., Canada.

Argentīnā: Asociacion Letona en Argentina, Buenos Aires, Boedo 737, Rep. Argentina.

(506)

1951. gada 23. septembrī pēc smagas operācijas Stratford-on-Avon slimnīcā Anglijā miris

Pēteris Šedis

Apglabāts Bearley kapsētā š. g. 27. septembrī.

Latviešu Katoļu Biedrība Lielbritānijā, DVF Birdingbury nodaļa

---

S. g. 28. septembrī aizgāja mūžīgā mierā mūsu mīļais draugs un māmulīte

stud. rer. nat.

Lūcija Vilnis, dz. Driksna

Apbedīta 7. oktobrī, Stokholmas Norra Kyrkogården, katoļu kapsētā.

Vīrs, meita un dēls

LATVIEŠEM

brīvajā pasaulē, dzimtenē un Sibirijas vergu nometnēs sūtām sveicienus un novēlam dievpalīgu un izturību sagaidīt mūsu Latvijas atbrīvošanas stundu.

Francijas Latviešu Biedrība

1951. g. 18. novembrī (509)

STRĀDNIEKI un AMATNIEKI

18—50 g. v. var pieteikties darba rotā pie amerikāņu armijas. Rota novietota Kaizerslauternā — barakās. Lūgumi ar policijas un ārsta atsauksmi adresējami: Capt. T. Kārkliņš, 8850, Labor Service Co., Kaiserslautern 2, Abholfach 394. (517)

Kalpone un galda apkalpotāja

(houstablemaid)

30—50 g. v., vajadzīga janvāra sākumā modernās lauku mājās, klusā Skotijas apgabalā. 30 jūdžu no Edinburgas. — Pieteikties pie: Mrs. Elliot, Broughton Place, Broughton, Biggar, Scotland, Gr. Britain. (516)

Daudzbērnu mātes vai tēvi Vācijā,

kam varu palīdzēt ar drēbēm — rakstiet Austral Holcmanel, Bank House, Mirfield, Yorkshire, England. (515)

Izceļošanai uz Venecuēlu

meklē tautieti-invalidu,

kas prot visus foto darbus, kā uzņemšanu, negatīva un pozitīva retušu, tā arī patstāvīgi var veikt laboratorijas darbus. Dzīvoklis un uzturs pie ģimenes. Tuvākus paskaidrojumus saņemsit, rakstot uz šādu adresi: Sr. J. Henkuzens, Plaza Candelaria, Foto „IDEAL", Valencia, Venezuela. (511)

LATVIEŠU GRĀMATU GALDS

256, St. Georges Terrace, Perth, W. Australia,

piedāvā:

Laikrakstus, žurnālus, grāmatas un burtnīcas.
Daiļamatniecības izstrādājumus ādā, kokā, sudrabā un zeltā.
Eiropiskus lelas un tautiskus kabatas portfeļus.
Latvijas standartiņus ozola kokā.
Ziemsvētku kartītes un svecītes.

(513) ĒRIKS MEIJA

Inženieris Jānis Kraukl**is**

miris 1951. g. 27. oktobrī. Lūdz tuviniekus pieteikties 117, Hamilton Rd., London, N.W. 11. A. Zvirgzdiņš. (518)

Bijušie karavīri!

Lūdzu ziņas par Ernestu PULEKSI, dzim. 1924. g. 14. apr.; bijis 19. div. kaprālis, pēd. ziņas no Opočkas. Lūdzu rakstīt māsai: Dz. Hodackis, 1. Staverley Rd., Herne Hill. Geelong, Vic., Australia. (503)

K. 1951 (D) No. 205

HIS MAJESTYS HIGH COURT OF JUSTICE DISTRICT REGISTRY 7. NOV. 1951. SWANSEA.

To ELZA KESANS Respondent

late of The Displaced Persons Camp Antwerp, Westoraiee, Flensbourg, Germany

A Petition for DIVORCE has been filed against you. Upon an application by letter to the District Registrar, District Registry of the High Court, Government Buildings, St. Mary's Square, Swansea, Great Britain a copy of the Petition will be sent. If within one month hereafter no application has been made nor appearance entered the Court may hear the Petition and pronounce judgment.

BERTRAM CHARLES

(519) District Registrar.

Latvieši Vācijā,
lasiet Amerikas latviešu laikrakstu **LAIKS**

kas ir bezpartejisks nacionāls latviešu laikraksts — tautas laikraksts. LAIKS ir kalitāju oficiozs, kas notikumus atreferē īstenības gaismā.

Laikraksts iznāk divi reizes nedēļā uz 6—8 liela formāta (44X56 cm) lappusēm un ir izplatītākais latviešu laikraksts brīvajā pasaulē.

LAIKS sniedz mūsu izcilāko rakstnieku, zinātnieku, sabiedrības darbinieku un žurnālistu rakstus un vērtējumus par visām problēmām, kas svarīgas latviešiem svešumā savas tautības, kultūras un brīvības centienu saglabāšanai.

Amerikas latviešu laikrakstu izdod pazīstamais apgāds Grāmatu Draugs; galvenais redaktors Kārlis Rabācs, redaktori Arvīds Klāvsons un Ēriks Raisters.

Pievienojieties arī Jūs latviešu tūkstošiem un kļūstiet LAIKA lasītājs!

Abonementa pieteikumus un iemaksas pieņem laikraksta pārstāvis Ēriks Miesnieks, (13b) Grafenaschau, Obb., Regierungslager, Bar. KA 3—9.

Abonēšanas maksa: DM 4.— mēnesī pa parasto pastu; informācija gaisa pasta abonementam pie laikraksta pārstāvja. (510)

Latviešu preses biedrības

GADA GRĀMATA 1952. G.

iznākusi un pieprasāma visās grāmatnīcās visās zemēs un apgādā.

Saturā O. Akmentiņa, A. Eglīše, Z. Lazdas, E. Ķerberes, E. Skujenieka, O. Liepiņa, prof. A. Švābes, F. Freidenfelda, P. Ērmaņa udc. raksti un sacerējumi, humors un ilustrācijas.

Apgāds LATVJU GRĀMATA
Waverly, Iowa, U.S.A.

(477)

LATVIJA

Nr. 73 (517) 1951. g. 17. nov.

Neizlietotos manuskriptus uzglabā un sūta atpakaļ vienīgi, ja tiem pievienota apmaksāta un autoram adresēta aploksne. Redakcija patur tiesības manuskriptus vajadzības gadījumā īsināt. Ar autora vārdu vai iniciāļiem parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas.

Abonements Vācijā,

pasūtinot individuāli (līdz 3 eks. uz vienu adresi), maksā ar piesūtīšanu DM 3.50 par eks. mēnesī, pasūtinot kollektīvi (vairāk par 3 eks.), DM 3.— mēn., uz ārzemēm DM 4.50 mēn., atsevišķa numura cena DM 0.85; uz ASV un Kanadu pa gaisa pastu DM 8.50 mēn., uz Austrāliju un Jaunzēlandi pa gaisa pastu DM 9.50.

Sludinājumi Vācijā

maksā DM 0.90 par viensl. nonparelle iespiedumrindas aizņemamo telpu; vienreizīgs 1[?] iespiedumrindu sludinājums piederīgo meklēšanai DM 3.—. Grāmatu apgādu un tirgotāju sludinājumiem, piesūtot tieši apgādam, aprēķinām 30 proc. atlaidi.

Abonementu pieteikumus, sludinājumus un iemaksas Vācijā pieņem mūsu pārstāvji nometnēs, kā arī apgāds tieši

LCK APGĀDS LATVIJA
(13b) Grafenaschau, Obb.,
Regierungslager,
US-Zone, Germany

Dibinās IRO darba turpinātāju

Briselē 26. novembrī, kā jau īsumā ziņojām, sanāks 20 valstu pārstāvju konference, kuras uzdevums radīt jaunu organizāciju līdzšinējās IRO vietā. Jaunās organizācijas galvenais uzdevums nākamā gadā būs ap 115.000 bēgļu izvietošana no Eiropas. Tam vajadzīgie līdzekļi aplēsti uz 30—40 milj. dolaru, pie kam ASV apsolījušās 10 milj. Kā ziņo AP no ticamiem avotiem, Kanada uzņemšot 30.000—40.000 bēgļu. ASV 20.000—30.000, Austrālija 20.000, Argentīna 10.000, citas Dienvidamerikas valstis 10.000 un Jaunzēlande 2000. Uz Briseles konferenci aicināta Anglija, ASV, Kanada, Austrālija, Argentīna, Brazilija, Čīle, Venecuēla, Jaunzēlande, Rietumvācija, Itālija, Austrija, Holande, Griekija, Beļģija, Dānija, Francija, Norvēģija, Zviedrija un Šveice.

Septiņu valstu apsūdzība pret Padomju savienību

Kā ASV latviešu laikraksts Laiks ziņo, Vašingtonā publicēta apsūdzība par deportācijām un genosidu Pad. savienības okupētās zemēs. Apsūdzību parakstījuši 7 Austrumeiropas valstu pārstāvji, to vidū arī sūtnis J. Feldmans. Apsūdzība ar pārskatiem par deportācijām un tautu grupu iznīcināšanu Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Rumānijā, Ungārijā un Čechoslovakijā nosūtīta UN ietilpstošām brīvās pasaules valdībām. Paredzams, ka sūdzību caurskatīs UN kopsapulce Parīzē.

Latvju tautas ceļš . . .

(Turpinājums no 1. lpp.)

Mūsu attieksmei pret Latvijas valsti jāizpaužas tās likumu un pamatlikuma cienīšanā un īstenošanas gribā. Latvijas valsts pastāvēšanas fakts un tiesības, kas ar to saistītas, uzliek mums pienākumu tikpat šodien kā toreiz, kad atradāmies savas zemes teritorijā un pakļāvāmies savas valsts varai, būt labiem savas valsts pilsoņiem. Savas grūtības pie tā rodas mūsu jaunākajai paaudzei, kas savā zemē nav varējusi iegūt pilsonisku pilngadību un pietiekami nepazīst šīs zemes tiesisko iekārtu, bet kamēr mēs paši un citas rietumu zemes akceptē Latvijas pilsoņu tiesības, mums jābūt šo tiesību cienīgiem. Ar dziļu gandarījumu jākonstatē, ka vēl maz mūsu valsts pilsoņu pārgājuši citā pavalstniecībā. Tas ir viens no visspilgtākajiem ticības apliecinājumiem mūsu pašu valstiskai gribai.

Arī pieķeršanās savai tēvu valodai ir zīme, ka nepazudīsim. Mūsu tautas brāļi Kuršu jomā, izbraukdami uz zveju jūrā, runāja tikai kursiski, kas ir tā pati latviešu valoda. Viņi darīja to tādēļ, ka viņi, tāpat kā viņu tēvu tēvi ticēja, ka viņiem gaidāms labs loms tikai tad, ja tie paliek uzticīgi savai tēvu valodai. Vai šādu ticējumu arī mums nevajadzētu kopt? Vai uzticība latviešu valodai nenesīs savukārt mums un mūsu bērniem svētību?

Savā tautības apziņā un neatkarības gribā mums jāpaliek stingriem un nelokāmiem, — tikai tad mēs padarīsim par īstenību to, ko saucam vēl šodien par savām tiesībām un savu valsti. Ar to mēs pārliecināsim arī citas tautas. Gluži tāpat, — kā to darījām 1918. g. 18. novembrī. Jānim Čakstem, Zigfrīdam Meierovicam, Kārlim Ulmanim un Voldemāram Zāmuēlim un visiem pārējiem, kas stāvēja pie Latvijas neatkarības šūpuļa, nepiemita nekāds burvju spēks, ar ko tie pārliecināja Loidu Džordžu un Belfūru, kā arī citus kontinenta valstsvīrus. Tiem gan netrūka cietas gribas un entuziasma. Tieši tas pats mums vajadzīgs arī tagad.

18. novembra dienai jākļūst par brīvās latviešu tautas daļas lielo cīņas jundu, kurā mēs katrs stājamies savas valsts neatkarības un tiesību, taisnības un brīvības cīnītāju slēgtajā ierindā.

Ād. Šilde

NEDĒĻAS POLITIKA ĪSUMĀ

Melns kaķis UN sesijā — Arī Adenauers dosies uz Parīzi — Kairo virspriesteris izsludina svēto karu pret britiem — Turku ģenerālis vadīs virspavēlniecību Tuvējos austrumos

PARĪZE:

Pirmā nedēļa UN kopsapulcē Šaijo pilī pagājusi bez kādām sensācijām. Aukstais karš rietumu un austrumu starpā turpinās ar nesamazinātu, ja pat ne vēl lielāku sparu. Rietumvalstis tomēr var atzīmēt vairākus taktiskus panākumus — sesijas darba kārtībā uzņemts to priekšlikums UN pārbaudīt iespējas Vācijas vienībai, Jugoslāvijas sūdzība pret Pad. savienību un kominforma valstīm, kā arī, kopā ar padomju „miera plānu", rietumu atbruņošanās priekšlikumi, kuriem nodrošināts liela UN locekļu vairākuma atbalsts. Optimistiski noskaņotās aprindas velti bija cerējušas, ka Pad. savienība propagandas iemeslu dēļ vien vairīsies noraidīt rietumvalstu atbruņošanās priekšlikumus. Otrai sesijas nedēļai sākoties, jaunais britu ārlietu ministrs Īdens izteica dziļāko nožēlu par Višinska lamu vārdu plūdiem, kā arī cerības uz padomju nostājas maiņu pēc rietumvalstu priekšlikumu rūpīgākas pārbaudes. Sesijas tālākajam risinājumam māņticīgie par visai zīmīgu uzskata melna kaķa parādīšanos Īdena runas laikā, kurā ministrs aicināja uz mērenību. Kaķis pēkšņi parādījās runātāju tribīnes tuvumā un tad cēlā gaitā izdefilēja atkal pa durvīm laukā.

LONDONA:

Britu jaunās valdības drastiskie soļi, kuru nepieciešamību premjērs Čerčils motivēja ar valsts atrašanos gandrīz bankrota priekšvakarā 6 gadu sociālistiskās saimniecības dēļ, ar finanču ministra Batlera deklarāciju ieguvuši konkrētas formas. Lai aizkavētu draudošo visu Anglijas zelta un dolaru rezervju izsīkšanu nepilna gada laikā, par 350 milj. angļu mārciņu gadā samazinās ievedumus no zemēm, kas nepieder sterliņu blokam, pacels no 2 uz 2,5 proc. valsts bankas diskontlikmi, samazinās uz pusi līdzšinējo 100 mārc. devīžu kvotu britu pilsoņu ārzemju ceļojumiem utt. Tāpat paredzēta attiecīga rīcība iekšpolitikā, piem., 3 mēnešu ilgs būvaizliegums, — kas gan neskar dzīvokļu un nācijas interesēs esošu celtņu būvi — lielākā taupība iedzīvotāju apgādē ar ogļēm un pārtiku, īpaši gaļu. Apakšnamā Batlera paziņojums par valsts finanču stāvokli un plāniem tā uzlabošanai radīja zināmu sajukumu. Finanču lietpratēji gan Anglijā, gan ārpus tās toties saskata valdības drastiskajā rīcībā ciešu nodomu aizkavēt vēl pirms pāris nedēļām par nenovēršamu uzskatīto vēlreizēju mārciņas devalvāciju. Sagaida, ka ASV raudzīsies ar simpatijām uz jaunās britu valdības nodomu panākt pašu spēkiem finanču saimniecības atveseļošanos, lai spētu segt arvien pieaugošos izdevumus aizsardzības un bruņošanās vajadzībām, un pēc janvārī paredzētā Čerčila apciemojuma ASV, Vašingtona nāks klajā ar tālākas saimnieciskas un finanču palīdzības piedāvājumu.

BONNA:

Rietumvācijas ministru prezidents un ārlietu ministrs Dr. Adenauers 22. novembrī ieradīsies Parīzē, lai, Ečesona, Īdena un Šumana ielūgts, apspriestos ar viņiem par neskaidrajiem punktiem līgumā, kurš aizstās līdzšinējo okupācijas statūtu. Sarunas ar rietumsabiedroto augstajiem komisāriem risinājušās sekmīgi, un 9. sanāksmē 14. novembrī mēģināja atrisināt vēl visus uz vietas izkārtojamos jautājumus. Taču rietumvalstu ārlietu ministru Vašingtonas konferencē oktobrī dažas starplaikā pacēlušās problēmas nemaz nebija skartas. Par tām būs jāpanāk vienošanās Parīzes konferencē, lai 24. nov. visu jauno līgumu ar Rietumvāciju pārrunātu Atlantika padomes sēdē Romā. Bonnas politiskajās aprindās uz pašreizējo notikumu norisi raugās ar pieticīgu paļāvību. Par ļoti pozitīvu un labvēlīgu faktoru Rietumvācijas ceļā uz iespējami drīzu iekļaušanos rietumu aizsardzības sistēmā un līdz ar to gandrīz neierobežotu suverēnitāti uzskata straujo progresu Parīzē jau ilgāku laiku notiekošajās sarunās par Eiropas aizsardzības kopības radīšanu. Pēdējās nedēļās panākta plaša vienošanās ne tikai tīri militārajā laukā — ieskaitot lēmumu par 14 vācu divīzijām Eiropas armijas ietvaros, — bet arī politiskajā plāksnē. Viens no strīdīgajiem jautājumiem, kurus tomēr nespēs atrisināt ne ārlietu ministru konference, ne Atlantika padome, bet vienīgi galīgais mierlīgums ar Vāciju, ir Oderas-Neises līnija. Lai netraucētu sarunu norisi, kā rietumu, tā vācu prese pagaidām atturas no jebkādām spekulācijām. Opozicijas vadītājs Dr. Šumachers asi kritizēja Adenauera ārpolitisko kursu un viņa 7 optimistiskās deklarācijas presē šī gada laikā, apzīmējot tās par „7 ilūziju pavedieniem". — Kamēr jautājums par Vācijas vienību un brīvām vēlēšanām visās okupācijas joslās jau ievirzījies starptautiskā plāksnē, Rietumvācijas prezidents Heuss pūlējās nepalikt atbildi parādā pašu vācu mērogā. Prezidents noraidīja austrumjoslas „prezidenta" Pīka apvainojumus Rietumvācijas valdībai un parlamentam, pierādot, ka visi mēģinājumi iedzīt ķīli starp viņu un Rietumvācijas demokratiskajiem iestādījumiem ir veltīgi. Pīka ielūgumu uz personīgu satikšanos Berlīnē noraidīja.

KAIRO:

Ēgipte, jaunākais britu sāpju bērns, rūpējas par arvien jauniem pārbaudījumiem Londonas modrībai, pacietībai un militārajai gatavībai. Kamēr britu karaspēks nesen meklēja kādā ciemā pēc paslēptiem ieročiem, Ēgiptes policija, piestājoties ostā kuģim Sakkara, apcietināja tā britu kapteini, jo viņš pēc ēģiptiešu ziņām bija cēlis neslavu „augstu stāvošām personām Kairo". Britu ģimeņu locekļiem, kas „gaisa tilta akcijas" ietvaros atstāj Suecas kanāla joslu, lai dotos atpakaļ uz Londonu, skrejlapās ieteikts paņemt līdz savus vīrus resp. tēvus — pretējā gadījumā viņus saņemšot piesūtītus zārkos. Izmailijā, kas kļuvusi par lielāko sadursmju centru, pēdējās dienās atkal atrasti sadurti, sadauzīti un aplaupīti vairāki britu karavīri. Bet viss tas bija tikai ieskaņa demonstrācijām sakarā ar „Nacionālās cīņas dienu", 12. nov., kad pirms 31 g. Ēgipte pieprasīja neatkarību. Al Huseini mošejas virspriesteris šeiks Muhameds Abu Šedida uzsaukumā Ēģiptes valdības kontrolētajā radiofonā uzaicināja visus muhamedāņus uz svēto karu pret „britu iebrucējiem". Aleksandrijā demonstrācijās piedalījās 100.000 personu ar valdības un garīdzniecības pārstāvjiem priekšgalā.

Uzņemot pašreizējos notikumus Ēgiptē īstā britu mierā, Anglija, ASV, Francija un Turcija kopējā deklarācijā Parīzē paziņojušas savu nodomu, par spīti Ēgiptes un Arabu līgas opozicijai, radīt kopēju aizsardzības sistēmu Tuvējiem austrumiem. Virspavēlniecību par kopējiem bruņotajiem spēkiem nodomāts uzdot kādam turku ģenerālim. Visas arabu valstis uzaicinātas grozīt savu līdzšinējo noraidošo nostāju un pievienoties paktam, pēc kam tām būs tiesības pieprasīt no rietumvalstīm ieroču un kara materiālu sūtījumus. Dienvidafrika, Austrālija un Jaunzēlande plānoto paktu apsveikušas un piesolījušās vēlāku piedalīšanos. Iraka nolēmusi uzņemties starpnieka lomu starp Angliju un Ēgipti, kā arī citām arabu valstīm kopējās aizsardzības sistēmas jautājumā, par ko jau tagad nopietni interesējas Libanona.

G. G.

Tas sākās 1952. g. 10. maijā

TREŠAIS PASAULES KARŠ — ŽURNĀLISTU FANTAZIJĀ

Daudzu izcilāko pasaules žurnālistu un publicistu kopēja darba rezultātā, par ko sevišķos honorāros vien izmaksāts 40.000 dolaru, amerikāņu žurnāls Collier's nesen izdevusi „3. pasaules kara speciālnumuru", kas visā amerikāņu sabiedrībā radis sensācionālu ievērību un izpārdots bez parastajiem 3,4 milj. vēl 500.000 eksemplāros.

„Sestdien, 1952. g. 10. maijā tieši pl. 13,58 atskanēja pirmais šāviens. Ar cigārā ieslēptām miniatūratombumbām Kremļa aģenti mēģināja nogalināt Tito un okupēt Jugoslaviju. Tā izrādījās aplama spekulācija. Tito miesassargi ar saviem ķermeņiem izglāba Tito, beigas bija nenovēršamas. Beidzot Padomju savienību sakāva un okupēja."

Starp šiem dažiem vārdiem iepīts 32 mēnešus ilgā kara apraksts, savās 132 lpp. paverot arī šķietamo pēckara ainu. Karam fantazijā politiskos pamatvilcienus devis Roberts Šervuds, kas kļuva slavens ar grāmatu par Ruzveltu. Atomuzbrukumu, gigantisko materiālu kauju, gaisa desanta akciju utt. tēlojumu autori — labākie ASV kara ziņotāji Edgars Marrovs un Margarita Higinse. „No demokratiskās Maskavas ziņo" Arturs Kestlers, pazīstamais britu mākslas kritiķis Prīstlijs, ASV arodsavienību vadonis Reuters, Christian Science Monitor līdzstrādnieks Kenhems uc.

Dažas interesantas spekulācijas par varbūtējo nākotnes karu: 4 dienu laikā visas Atlantika saimes valstis iestājušās karā. Drīz tām pievienojas Izraēla, pēc gada Spānija. Zviedrija, Īrija, Ēgipte, Indija un Pakistana paliek neitrālas. Ķīna cīnās padomju pusē, bet diezgan pasīvi. Sākumā ASV bombardē atombumbām tikai militārus mērķus, bet kad padomju atombumbām par upuri kritusi Vašingtona, iepriekš brīdinot iedzīvotājus, nolīdzina savukārt Maskavu ar zemi. Padomju atombumbu draudus likvidē UN nāvinieku izplētņu lēcēji, nolecot aiz Uraliem novietotajās atombumbu noliktavās un padarot visas tās nederīgas. Padomju karaspēku, kas sākuma posmā nostiprinājies Ziemeļvācijā un Aļaskā, 1952. g. Ziemsvētkos sāk spiest no Reinas līnijas arvien vairāk atpakaļ cauri Polijai pašu teritorijā, līdz karš, padomju režīmam galīgi sabrūkot, beidzas. UN spēki stāv Somijā, Baltijas valstīs un Krimā, kur notikušas pēdējās kaujas. UNITOC (UN pagaidu okupācijas pārvaldes) centrs ir Maskavā, bet agrāko Pad. savienības robežu ietvaros vēl tieši okupēta tikai Ukraina, Krima un Primorska, Tālo austrumu piekrastes province, kas sniedzas līdz Chabarovskai. Satelītvalstīs un Baltijas zemēs UN spēki paliek tikai, līdz izdarītas brīvas vēlēšanas. Lietuva manto Karaļaučus. Polija paliek pie Oderas-Neises. Krievzemes plašumu pārrauga ar lidmašīnām.

Par zemes jaunuzbūvi ar dažādu UN iestādījumu palīdzību rūpējas Krievijas pagaidu valdība, UN nāk talkā, atsakoties no reparācijām. Notiek kara noziedznieku procesi, bet Staļins jau kara laikā bez vēsts pazudis, un par viņa pēcnieku kļuvis MVD šefs Berija. Višinskis pēdējā brīdī atcerējies savu maziniecisko izcelšanos un aizbēdzis uz Turciju, lai piedāvātu savus pakalpojumus UN. Ilja Ērenburgs publicē atmiņu krājumu „Lielā vilšanās", kurā apgalvo, ka vienmēr piekopis divkosīgu spēli. Pārējos komūnistu vadoņus un čekistus nosituši pašu tautieši. Pēc tam neviens vairs par komūnismu neinteresējas, jo „tas Krievijā vairs nebija nekāda ideoloģiska, bet gan tīra terroristu kustība."

Kā raksta amerikāņu Time, speciālizdevuma saturs un sabiedrības par to izrādītā interese pierāda, ka amerikāņu nācija beidzot ieguvusi nepieciešamo pašapziņu un pārliecību par uzvaru arī 3. pasaules karā, ja tāds izceltos. Lai mazinātu lielo reālitātes piegaršu tēlojumam, Collier's deklarē: „Mēs nedomājam, ka karš ir nenovēršams . . . šis speciālizdevums bija tikai apelēšana pie Staļina un viņa padomdevēju veselā saprāta."

G.

AR PACIETĪBU

Kremlis neatlaidīgi gaida uz Rietumpasaules saimniecisko un politisko krizi.

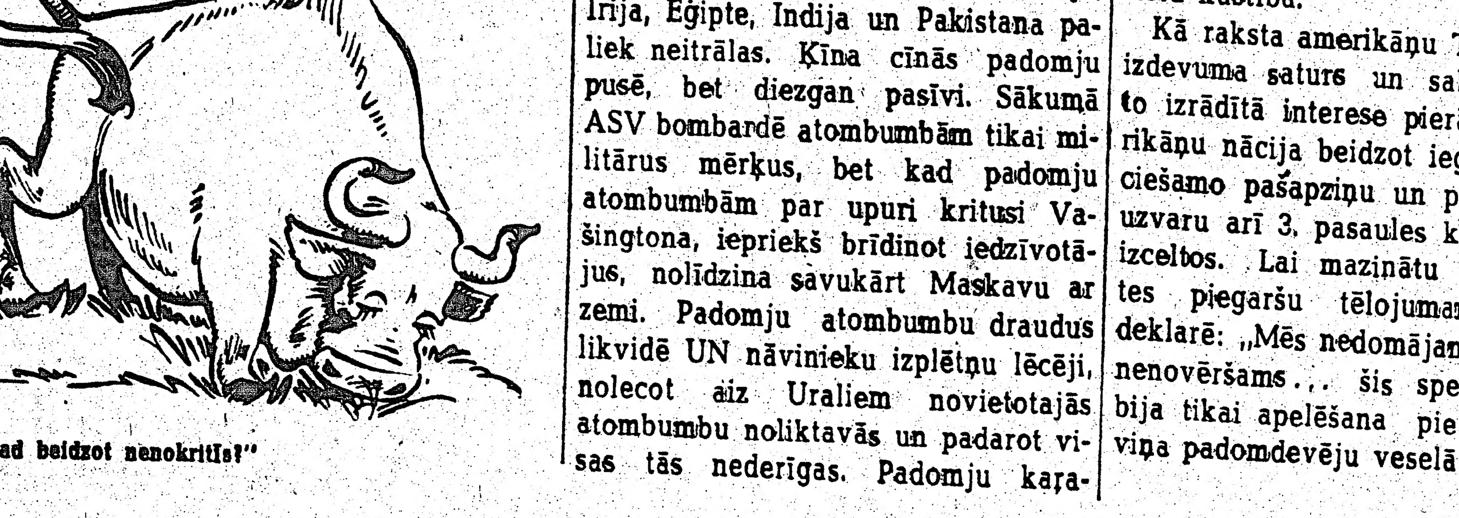

Vecais lapsa: „Vai tad beidzot nenokritīs?"

DAŽOS VĀRDOS

Perona atkalievēlēšana Argentīnā par valsts prezidentu 11. novembra vēlēšanās nodrošināta, kaut arī galīgie vēlēšanu rezultāti vēl nav zināmi.

Jaunu notu Norvēģijai, protestējot pret tās iesaistīšanos Atlantika paktā, iesniegusi Pad. savienība.

Joprojām bez rezultāta ir sarunas par pamieru Korejā, abām pusēm nespējot vienoties par neitralās joslas plašumu.

Pēkšņa konference Parīzē ar Eiropas aizsardzības kopības valstu ārlietu ministru piedalīšanos bija sasaukta 15. novembrī. Pēkšņi ierasties aizkavēto Dr. Adenaueru aizstāja Rietumvācijas UN novērotājs Halšteins.

Uzlaužot grīdu, zagļi iekļuva Berlīnes „tautas policijas" apsargātās dzelzceļa pārvaldes pagrabā un nozaga ap pusotra miljona marku.

Vācu autobraucējus policija brīdinājusi no jauna blēžu trika: tā sauktie „kokteiļu raugi" nostājas restorānu vai naktslokālu tuvumā un novēro iereibušus viesus atstājot lokālu un sēžoties mašīnā pie stūres. Draudot ar nodošanu policijai par auto vadīšanu iereibušā stāvoklī, blēži no autobraucējiem izspiež naudu.

Vairāk nekā 200 milj. dolaru aizdevumu no ASV nākošā gadā paredz lūgt Izraēlas valdība. Izraēlas parlaments — knesets — ar 63 pret 16 balsīm noraidīja kreisā spārna priekšlikumu izteikt Benguriona valdībai neuzticību, un tā vietā ar 60 pret 13 balsīm pieņēma uzticības izteikumu valdībai, kurai kreisais spārns pārmeta pārāk uz rietumiem orientētu ārpolītiku.

402 milj. dol. bruņošanās izdevumiem paredz Beļģija nākamā gada budžetā. Tā ir rekordsumma miera laikā un atbilst 8,4 proc. no tautas ienākuma. Šī gada aizsardzības budžets bija tikai 260 milj. dol.

Īpaša padomju delegācija nākamnedēļ piedalīsies amerikāņu apgabaltiesas sēdē Minchenē, kur lems par ārzemnieku bērnu — bāreņu turpmākām gaitām. Par daļu no bērniem, kam vecāki esot bijuši padomju pavalstnieki, noteikšanu grib iegūt padomju delegācija.

Noslēpumains nezvērs terrorizē kādu austrumbengāliešu bēgļu nometni Kalkutas tuvumā. Nezvērs parādās tumsā un nolaupa un sakropļo bērnus.

7 gadus no vietas pasaule patērējusi vairāk kafijas nekā ražots. Tas bijis iespējams tikai, likvidējot Brazilijas vecus krājumus. Kafijas produkcija turpina augt.

Cīņai pret poļu partizāniem Austrumvācijas pierobežas apgabalos Varšavas valdība us... rieni pārceļ simtiem partijas funkcionāru un drošības policijas vienības. Partizānus stip... atbalsta vietējie zemnieki.

Tūkstošiem Čechoslovakijas karavīru, ... nosūtīti uz akmeņogļu un rūdas raktuvēm, oficiāli sastāda ts. techniskā palīgdienesta pulkus, bet nedz atalgojuma, nedz citā ziņā praktiski neatšķiras no civīlajiem kalnračiem. Šķiet, ka akcijas īstais iemesls nav vis darba spēka trūkums, bet šo karavīru neuzticamība.

Baznīcas literātūras cenzūru Austrumvācijā pieprasījis Pīka valdības mākslas komisijas vadītājs.

6.103.784 luterāņu bija ASV pag. gada beigās, ar ko pirmo reizi bija pārsniegta 6 miljonu robeža. Vismaz par 50.000 luterticīgo skaitu pēdējos 3 gados pavairojuši ASV ieceļojušie DP, galvenokārt latvieši, igauņi un ungāri.

Sagaidāma Brīninga atgriešanās Vācijas politiskajā skatuvē — par Bonnas valdības „ārpolitisko padomnieku", kaut arī kādreizējā reichskanclera un tagadējā bundeskanclera politiskie uzskati daudzos jautājumos šķiras.

Uz 16 vietām samazinājies konservatīvo vairākums britu apakšnamā, vēl nenoskaidroto vietu Bārnslejā iegūstot strādnieku partijai.

Pilnās SA uniformās vairākos privātdzīvokļos Berlīnes rietumu sektoros Hitlera piekritēji 9. novembrī slepeni atzīmējuši Hitlera 1923. g. Minchenē rīkotā puča izjaukšanu. „Leibstandarte Adolf Hitler" piederīgie C...lendorfā solījās „palikt uzticīgi, kaut arī ... uzticīgi kļūtu visi".

Padomju atomlaboratorijās Sinkiangā, Ķīnā, tagad, pēc pārbēdzēju ziņām, strādājot britu atompētnieks Pontekorvo, kas mīklaini pazuda pag. gadā.

Smagā dzelzceļkatastrofā pie Minchenes ... galinātas 15, smagi ievainotas tikpat, ... vieglāk ievainotas daudzas personas. N... pareizi sabīdīto pārmiju dēļ pasažieru vi...ciens, galvenokārt ar strādniekiem, pilnā ga... tā uzdrāzās preču vilcienam.

Slepenā konferencē Zalcburgā, pēc vairāku vācu laikrakstu informācijas, nesen satikušies augsti britu, amerikāņu, franču, itāļu, jugoslavu un grieķu virsnieki, lai pārrunātu B...kānu telpas aizsardzību uzbrukuma gadījumā, kā arī Triestas problēmu.

Ņujorkas ūdens rezervuārus, no kuriem dzeramo ūdeni iegūst pilsētas 8 milj. iedzīvotāju, turpmāk 24 stundas dienā pr... eventuālu sabotāžu un atombumbu uzbrukumiem uzraudzīs īpašas bruņotas patruļas.

Pa dienu sociologijas profesors, bet pa nakti dzīvokļu apzadzējs bijis Kalifornijas profesors Dr. Gvins Netlers, kurš uz slidenā ceļa nonācis, nesekmīgu mīlestības lietu dēļ.

Zemjūras kābeli uz Helgolandi pa gabaliem vien nozāģējuši un nozaguši nezināmi kr...saino metallu vācēji. Zagļi cītīgi darbojušies vairākus gadus. 40 jūdžu garais un ... smagais kābelis novērtēts uz 238.000 dol.

Japānas ķeizars Hirohito nesen iejaukts ...mes vēsturē vēl nepiedzīvotā studentu trac... kura nolūks bija aizkavēt Japānas apbruņošanos.

No amata atcelts Meņšikovs, padomju ārējās tirdzniecības ministrs, ieceļot viņa vietā Kumikinu. Meņšikovs amatu savā laikā bija pārņēmis no kādreizējā Staļina privātsekretāra Mikojana.

Jau 150 upuru prasījušas milzu lietus gāzes un orkāns Italijā, smagākais kopš 1911. g. Pjemontas 35.000 iedzīvotāji, pārplūstot Po, atgriezti no ārpasaules.

„Svētdienas sports ir atļauts," deklarējis Pāvests Pijs XII, atzīstot sporta pozitīvo ietekmi cilvēka dzīvē un norādot, ka tas vienīgi nedrīkst kļūt par matērijas kultu, kas kaitē darbam, ģimenei un reliģiskajiem pienākumiem.

112 turboiznīcinātāju pavadīja kādu 8 bumbvežu uzbrukumu komūnistu lidlaukiem Korejā. Uz šādu apsardzību, kāda paredzēta tikai atomuzbrukumiem, piespiedusi pieaugošā ziemeļkorejiešu aviācijas aktīvitāte.

Bīstamākā Vācijas pēckara gangsteru banda atklāta Minchenē, kad tā vairākus gadus bija paveikusi vissmagākos noziegumus. „Pantera bandas" vadonis ir tikai 21 g. v., un visi locekļi nāk no labākām aprindām. Rūpīgi izstrādātās laupīšanas un slepkavošanas tiem bijušas sava veida „goda lieta".